

אסיפת אמרי"ם

ליקוט דברי תורה דברי התעוררות
ומאמרים מספה"ק לפרשת השבוע

אמרות טהורות וסיפורי צדיקים
המעוררים לעבודת השי"ת

פרשת פקודי – תשפ"ד

קונטרס זה נערך ונאסף ע"י אחד מבני החבורה למען זיכוי הרבים

**כל הזכויות שמורות
למכון "קול מנחם"**

**בכל עניני קונטרס זה
לתרומות והנצחות הערות והארות
ניתן לפנות למייל
R5708580@gmail
kolmenachem12@gmail.com**

פרשת פקודי

מתוך דברי הרה"ק ה"מאור ושמש" זי"ע בריש פרשת פקודי:

... וכך עשה משה בכותבו התורה הניח קדושה גדולה שהבין ביתר שאת ועוז ותעצומות של ישראל בנדבתם הכל הניח בתורתנו הקדושה כדי שנוכל לעורר לבבינו בעת עסקינו בפרשיות אלו במעשה המשכן למשוך עלינו כמעט השראת השכינה ולעורר היחודים שנעשו מאז וכו'.

כדי להמשיך בכל דור ודור קדושת המשכן בעת לימודם הפרשיות אלו, אבל לזה צריך אדם התעוררות גדול בכל שנה ושנה בעת עוסקו בפרשיות אלו וצריך ללמוד בכל שנה ביתר תשובה ואהבה ויראה משנה שעברה כי בשנה העברה עדיין לא מצא הקדושה שהניח משה רבינו וכל ישראל במלאכת המשכן, ע"כ צריך כל אדם לפסול את הלימוד שלמד באשתקד ולמצוא לו איזה חסרון בלימודו וילמוד עתה ביתר שאת ועוז ותשובה יתירה אולי ימצא הקדושה זו למשוך עלינו קדושת המשכן וכלים לקבל איזה השארת אלוהותו ית"ש מזה.

הרבי ה"פני מנחם" זי"ע בשם אחיו הרבי ה"בית ישראל" זי"ע: שענין שבת הפסקה הוא כדאיתא מה הפסקות משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה, ובין ספר לספר בודאי, וההכנה לפני ספר ויקרא היא בושה כדאיתא באהרן שהיה בוש וירא לגשת וכו' ולמה אתה בוש. שבת, ירא שבת, ירא בשת, וכשיודע האדם ונותן לעצמו דין וחשבון לפני מי חטא, אין יכול לזלזל ולהקל ראשו.

אלה פקדי המשכן משכן העדת אשר פקד ע"פ משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן: (לח כא) בירושלמי במסכת ברכות [פ"ד ה"ג] כינו את פרשת 'פקודי' בשם 'פרשת משכן שני'. וטעם הדבר פירש ה"פני משה": מפני שנכפל בפרשה זו 'משכן משכן' שני פעמים זה אחר זה, על כן נקראת בשם 'פרשת משכן שני'. אמנם, בשאר מפרשי הירושלמי פירשו באופן אחר: שעל כן נקראת פרשת פקודי בשם 'פרשת משכן שני',

על שם שנכפל בה 'מעשה המשכן' פעם שניה, שהרי מעשה המשכן כבר מבואר היטב בפרשת תרומה, ונכפל פעם שניה בפרשת פקודי, ועל שם זה נקראת 'פרשת משכן שני', והמלה 'שני' טובב על המלה 'פרשת', כלומר 'הפרשה השניה'.

כותב רבינו בחיי: ללמדך, שהמשכן היה הכל בו: ממנו שפע הפרנסה – באמצעות השולחן. והחכמה – באמצעות המנורה. והקדושה – באמצעות מזבח הקטורת. אבל העיקר בו הם העדות, לוחות הברית על שמם הוא קרוי: "משכן העדות". ללמדנו, כי העיקר הוא התורה!

למען ידעו דורותיכם, אכתוב את סדר השתלשלות השראת השכינה מהמשכן עד בית המקדש:

משכן שבמדבר: בזמן שהיו ישראל במדבר, הקימו את המשכן, והיה לפי שעה, ומשכן זה עמד במשך כל הארבעים שנה ששהו בני ישראל במדבר.

משכן שבגלגל: כיון שנכנסו לארץ ישראל, הקימו את המשכן בגלגל, ועמד שם במשך הארבע עשרה שנה שבהן כבשו וחלקו את הארץ.

משכן שילה: לאחר שכבשו וחלקו את הארץ, בנו בשילה קירות של אבנים, ופרשו עליהן יריעות המשכן של משה, אבל קרשי המשכן לא היו שם. משכן זה עמד במשך שס"ט שנה.

משכן נוב: כשמת עלי הכהן נתבטל משכן שילה, ובאו לעיר נוב והקימו שם משכן, שעמד במשך י"ג שנה.

משכן גבעון: כשמת שמואל הנביא נתבטל משכן נוב, ובאו לעיר גבעון והקימו שם 'משכן גבעון', שעמד מ"ד שנה.

בית מקדש הראשון: מגבעון באו לירושלים עיר הקודש, שם בנה שלמה המלך את בית המקדש, שהיה משונה מתבנית המשכן, והשינויים כולם נעשו על פי נבואה, וכמו שאמר דוד המלך בדברי הימים: "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית". בשנת ב' אלפים תתקכ"ח תם ונשלם בנין בית המקדש בירושלים עיר הקודש, ונגנזו יריעות המשכן

בדבר הסמוי מן העין? וכתבו לבאר: כי מה שאמר רבותינו שדבר המנוי אין בו סימן ברכה, לא נאמר אלא על ראיית ומניית סתם בני אדם, שהם רואים רק החיצוניות והגשמיות של החפץ ואינם יכולים להסתכל בתוכיות הדבר, אשר על כן בראייתם מפסיקים את החפץ משורשו העליון, ומכיון שנפסק משורשו אין בו סימן ברכה. ובפרט אם האיש הרואה את החפץ יש לו עין רע כמו בלעם הרשע, ודאי כאשר מסתכל על הדבר אינו מסתכל אלא על הגשמיות שבו ומפסיקו משורשו ועי"ז ממילא נפסק ממנו השראת הברכה.

אכן לא כן בראיית הצדיק, שכאשר רואה איזה דבר, וביותר בדבר גדול ונאה, מיד נותן עיניו אל הפנימיות שבדבר ההוא, ומתבונן מהיכן כלי זה בא, ושהוא נאצל מלמעלה, ועי"ז רואה בו את כח היוצר והבורא, ומיד מתלהב לבו ומתחיל להודות ולהלל להשי"ת על שברא את הדבר ההוא, ועי"ז ממשיך השראת אלקות על אותו דבר, כי על ידי ראיית עיניו בפנימיות הדבר מקשר אותו לשורשו, ועי"ז ממשיך בו השפעות מלמעלה.

וזהו פירוש הכתוב כאן: 'אלה פקודי המשכן משכן העדות', היינו מספר ומנין כל מלאכת המשכן, ומפרש הכתוב שלא תחשוב שע"י החשבון נפסקה ההשפעה מלעילא, לזה אמר 'אשר פקד על פי משה', רצ"ל להיות שהמנין והחשבון נעשה על ידי מש"ר, הנה על ידי החשבון נתן עיניו אל תוכיות ופנימיות הכלים, וע"כ אדרבה ע"י החשבון המשיך עליהם הברכה.

שואל הרה"ק ה"אבני נזר" זי"ע: מדוע היה המנין - הרי אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין? ואומר הסבר עמוק: לפי תורת הסוד אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין - בגלל החיצוניות, שאין להם שליטה אלא באיתגלייא ולא באיתכסייא, כענין בית הסתרים שאינו מקבל טומאה. משה רבינו, מדתו אמת, כמובא במדרש: "שלח אורך ואמתך" זה משה, שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", ובמקום שמתגלה מדת האמת אין לחיצוניות שום קיום ומציאות. לפי שהחיצוניות הם מיסוד השניות, והיסוד הזה בשקר מקורו, כי "אין עוד מלבדו". עתה שמשה היה הפוקד, 'אשר פוקד על פי משה' והכל נעשה על ידיו, היה הכל יכול להיות בהגלות ולא היה צורך בהסתרת. ודפח"ח.

ה"ספורנו" מבאר הסיבה שבית המקדש הראשון והשני נחרבו ונפלו ביד אויבים, משא"כ המשכן נשאר

קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו תחת מחילות של היכל, כדאי' בגמרא סוטה. ונאסרו כל המקומות כולם לבנות בהם בית לה' ולהקריב בהם קרבן.

בית המקדש הראשון עמד על תילו משך ארבע מאות ועשר שנה, עד שנחרב על ידי נבוכדנאצר ימ"ש מלך בבל, בתשעה באב שנת ג' אלפים של"ח.

בית המקדש השני: כשבעים שנה לאחר חורבן בית ראשון, עלה עזרא מבבל והתחילו עולי בבל לבנות את בית המקדש השני.

חמשה דברים חסרו בבית שני: א. ארון וכפורת וכרובים. ב. אש על המזבח. ג. השראת שכינה. ד. רוח הקודש. ה. אורים ותומים. כדאיתא במסכת יומא. [אמנם מצינו נסים קבועים שהיו בבית שני, כלשון המשנה: עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו'].

בית המקדש השני עמד על תילו משך ארבע מאות ועשרים שנה. עד שנחרב על ידי טיטוס הרשע, בנו של אספאסינוס קיסר, בתשעה באב שנת ג' אלפים תתכ"ח.

בית המקדש השלישי: גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשונים, כשירד משמים בית של אש בנוי ומשוכלל [כשיטת רש"י ועוד ראשונים]. וכבר קרוב לאלפיים שנה מחזיקים בני ישראל באמונה שלימה בגאולה העתידה, ומצפים לבנין בית מקדשנו ותפארתנו ומחמדנו, שיבנה במהרה בימינו אמן.

כתב הב"ח בשו"ע יו"ד סימן רנ"ז: אף על פי שגבאי הצדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם, בכל זאת טוב שיתנו חשבון, כמו שמצינו במשה רבינו שנתן חשבון מנדבות המשכן.

כותב ה"אור החיים" הק' זי"ע: אומרו 'אלה' - לפסול כל מנינים שבעולם, כי כל מה שימנה אדם מקנינים המדומים, אין מנינו מנין, ושמו מורה עליו מה אתה מונה, אבל מנין זה עומד לעולם וכו' אשר שכן שם אלקי עולם ה'.

הרה"ק ה"אובה ישראל" והרה"ק ה"קדושת לוי" זי"ע ג"כ שואלים שאלה זו למה נעשה הכל במלאכת המשכן במנין ובחשבון, והלא אין הברכה מצויה אלא

שהכסף האמור כאן הוא דבר מיוחד ואינו דומה לשאר הנדבות אלא איירי בכסף שהוא חובה.

במדרש: נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותיר מן המשכן. אמר לפני הקב"ה, רבון העולמים, עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר? אמר לו: לך ועשה בהם משכן לעדות.

שואל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: ותמוה, לא מצאנו בכל הכתוב שעשו את המשכן מן הנותר? אלא כוונת המדרש כך היא: משה שאל, כבר גמרנו את מלאכת המשכן והעם עדיין מביא נדבותיו, אמר לו הקב"ה, ההתלהבות הזאת היא סימן לנדבת העם ולהט נפש. והם עדות נאמנה שהשכינה שורה במשכן הזה.

הרה"ק ה"שם משמואל" זי"ע מביא בשם הרבי ר' בונם זי"ע מפשיסחא לפרש מדרש זה: 'עשה בהם משכן', **בהם** דווקא, היינו: הרצון להביא לא חדל אף אחרי שהמלאכה היתה דים ובזה דווקא בחר ה', כלומר בשיריים, לעשות מהם משכן העדות, כי 'בהם' הוא עיקר הרצון, שלא היה על זה ציווי כלל. וזה פירוש "הבוחר בשירי זמרה", היינו: השיריים של הזמרה שנשארו בלב שלא היתה היכולת להוציאם לפועל.

בספר "דברי שאול" כתב לבאר עפ"י דברי הגמרא בסנהדרין [יא]. דפעם אמר רבינו הקדוש שמי שאכל שום שיצא מביהמ"ד, ויצא רבי חייא ועי"ז יצא מי שאכל, ואף שרבי חייא לא אכל מ"מ כדי לא לבייש מי שאכל באמת. עיי"ש.

ונראה לומר דגם כאן רצה משרע"ה שיתנו עושי המלאכה חשבון על הזהב והכסף שנתקבל אצלם, אך כדי שלא יחשבו שחושדים בהם שאינם עושים מלאכתם באמונה ויתביישו בזה, ע"כ אמר מרע"ה שהוא יתן חשבון על הממון שנתקבל על ידו, ועי"ז לא יתביישו שא רהממונים ליתן חשבון. וזשה"כ: 'אלה פקודי המשכן אשר פקד על פי משה' – שע"י שמש"ר נתן חשבון, עי"ז נתברר חשבון כל עושי המלאכה.

ברש"י: 'המשכן משכן' – שני פעמים, רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל. מדייק ה"חתם סופר" זצ"ל: ולמה משכן שני כתוב בלי "הא"? לרמז על ה' דברים שחסרו במקדש שני.

לנצח, לא נחרב ולא שלטה בו יד נכרי מעולם רק נגזר כמבואר במסכת יומא [עב]. וז"ל:

משכן העדות, סיפר מעלות זה המשכן, שבשבילם היה ראוי להיות נצחי, שלא ליפול ביד אויבים. ראשונה – שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב. אשר פקד על פי משה. ג. שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד. ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים.

אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אע"פ ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק בדק הבית ונפל בסוף הכל ביד אויבים.

אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים, לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים. כי אכן בית שני לא היה משכן העדות, שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש [עזרא א] ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו 'ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם', ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים. עכ"ל.

ברש"י: בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף לזהב ולנחושת.

שואל כ"ק האדמו"ר מרחמסטריווקא – ארה"ב זי"ע: מדוע שינה רש"י מסדר האמור בכל מקום זהב וכסף ונחושת, והקדים כאן כסף לפני זהב?

ואפשר לומר, דהנה בפרשת תרומה נמנו כל נדבת המשכן זהב וכסף ונחושת ותכלת וכו', ובכולן לא היה חיוב על שום אחד להביא, אלא כל אחד הביא כאשר נדבו לבו.

אמנם בנוסף לזה, בכסף היה חיוב מיוחד על כל איש ישראל לתת "מחצית השקל", והנה כאן בפרשת פקודי נמנה כל מה שהיו עושים מכל נדבות ישראל, אבל הכסף האמור כאן לא איירי בהכסף הבא בנדבה, אלא איירי באותו כסף שנתחייבו ישראל לתת מחצית השקל, וממנה נעשו אדני המשכן כמבואר בהמשך הפרשה.

ומעתה, אילו היה כתוב כאן בסדר הרגיל "זהב וכסף ונחושת", היה משמע שהכסף האמור כאן היינו הכסף הבא בנדבה, ככל שאר הדברים שנחשבו, וכדי לאפוקי מזה בא רש"י בלשונו והקדים הכסף, למען דעת

אומר הרבי ה"בית ישראל" זי"ע: בימים עברו היה נהוג שהעני לזה פעם אחת מהעשיר, ומשכן אצלו את פמוטי הכסף שלו, אח"כ את הגביע וכו', והמשכון היה מונח כל הזמן אצל הגביר והעני היה לזה תמיד על סמך אותו משכון, ואפילו אם כבר עבר את גובה המשכון היה ממשיך לבוא וללוות בטענה שיש אצלו משכון. וכן הפשט כאן, שעל סמך זה שהקב"ה מישכן את המשכן, ביהמ"ק, על סמך זה אנו לווים עד היום שעד היום אנו מסתמכים על טענה זו שלהקב"ה יש מאתנו משכון.

באותה הזדמנות אספר מה שפעם בש"ק כשזכיתי והרבי ה"פני מנחם" זי"ע התאכסן בביתנו [ברח' בן זכאי] סיפר בענין חלומות והתבטא על עצמו: איני חולם הרבה אבל מה שאני חולם בדרך כלל הוא אמת. והביא כמה דוגמאות.

א. שבר"ה לפני פטירת בנו מורנו הגה"ח רבי אריה זצ"ל – הוא חלם שהוא נופל מקומה חמישית, ור' אריה אכן היה הבן

החמישי שלו.

ב. סיפר שחלם שישב במועצת גדולי התורה עם הרב מטשעבין זצוק"ל – ואמר אין חלום בלא דברים בטלים – אני אף פעם לא ישבתי עם הגאון מטשעבין במועצת גדולי... והרב מטשעבין אמר ווארט שמי שהכירו ידע שזה מהסוג ווערטער שלו.

ואמר עה"פ 'אלה פקודי המשכן משכן העדות' למה נאמר משכן וכו' ושאל: בכל זאת מה הלשון דווקא מקדש, מדוע דווקא בלשון זה? והסביר, שהגמ' אומרת במסכת בבא מציעא למה נקרא שמו משכון, דשכוני גואי, שנמצא אצלו, ואצל הקב"ה אי' השוכן אתם בתוך טומאתם שהשי"ת ממושכן אצלנו ולכן נכתב בלשון משכן. ודפח"ח.

מו' רה"י שליט"א שאל: למה נזכר כן רק עתה ולא בפרשת תרומה כאשר נצטוו מלכתחילה לבנות המשכן, דהא הרמז הוא על חורבן ביהמ"ק דלעתיד וע"כ אין צריך לרמזו דוקא אחר בניית המשכן, וטפי הו"ל לרמז כן מיד בתחילתו.

עוד יש להעיר על דברי חז"ל: 'מזמור לאסף באו גוים בנחלתך' – קינה לאסף מיבעי ליה, ודרש כך, שאמר

עוד מבאר ה"חתם סופר" זצ"ל את כפל התיבות 'המשכן' – משכן העדות. עפ"י דברי המדרש שבכסף התרומה שלא הוצרכו למלאכת המשכן בנו "בית מדרש" בסמוך ל"משכן", ואף הוא נקרא 'משכן'.

ולזה אמר הכתוב ב' פעמים: א. 'משכן העדות אשר פקד על פי משה' – שבו ישבו תלמידיו של משה ועסקו בתורה. ב. 'משכן אהל מועד' – שבו היתה עבודת הלויים. והקדים הכתוב 'משכן העדות' ללמוד בו תורה, ללמדך כי התורה חשובה יותר מהעבודה.

אומר הגה"ק המהר"י אסאד זצ"ל: אפשר לומר דאיתא ששאל משרע"ה את הקב"ה אם יחרב ביהמ"ק היכן תשרה השכינה, אמר לו הקב"ה בצדיקים. ואיתא בגמרא [סוכה מה:] ל"ו צדיקים איכא בעולם. וזש"ה 'אלה' – בגימטרי' ל"ו, דהיינו על ל"ו צדיקים תשרה השכינה בעת 'פקודי המשכן משכן העדות' – פקודי לשון חסרון כמו 'ויפקד מקום דוד' – דהיינו בעת שיחסר המשכן ויחרב ביהמ"ק 'אשר פוקד על פי משה' – דהיינו שמשרע"ה שאל את זה מהקב"ה שישרה שכינתו על הצדיקים.

לכאורה יש לתמוה, מה ענין חורבן המקדש לכאן? אומר הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל בשם זקינו זצ"ל: שהנה הקשה השלה"ק הלא ראינו שכל המשכן וכליו נעשו עפ"י חשבון מדוייק, ואם כן היה ראוי שלא תשרה עליו השכינה, שהרי אחז"ל אין הברכה מצויה לא בדבר השקול, ולא בדבר המדוד, ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין?

ותירץ השל"ה: שמאחר שהיה גלוי לפניו ית' שעתידין בני"י לחטוא, ואז יצטרך להחריב את בית המקדש, וזאת לטובתם של ישראל כדאחז"ל שכילה חמתו בעצים ובאבנים, ולכן צויה ה' שיהיה הכל במנין כדי שלא תשרה עליו ברכה ויוכל להחריבו לעתיד.

וזו כוונת רש"י כאן: 'אלה פקודי המשכן' – שהיה הכל במנין. וקשה: הלא אין הברכה שורה וכו', וכדי ליישב זאת כתב רש"י: רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבניו, ולכן היה הכרח לבנות במנין, כדי שייחרב ויכלה חמתו בעצים ובאבנים ולא על ישראל ח"ו.

לכאורה קשה מה שייך בזה לשון משכון, שהרי משכון הוא שנותנים דבר מה בתורת משכון עבור דבר שלקחו מקודם, אבל כאן מה לקחו?

"משכן העדת" – אומר המלבי"ם צ"ל המשכן היה עד נאמן שהיה חשבון מדוקדק, שלא היה כל דופי ושימוש לרעה בכספי התרומות למשכן. כי לו היה איזה שמץ ואבק גניבה לא היתה השראת השכינה במקום זה ולא היה "משכן", אני ה' שונא גזל בעולה.

אומר הרבי ר' יהונתן ב"אהבת יהונתן": שבקשו בני ישראל חשבון ממשה, לפי שישראל ראו שמשה קיבל מכולם אפילו מפושעי ישראל, והיה לבם פג מלהאמין שיצורף הכסף מפושעי ישראל למלאכת המשכן, ואולי קיבל הכסף משום שלא לביישם, ובאמת לא יצטרף למלאכה, לכן ביקשו סכום החשבון לידע אם נצטרף הכסף שלהם עם השאר, וזו דעה נכונה, דודאי לא יחשבו ישראל עם קדוש שמשה לקח כלום מן הכסף.

[א"ה]: לפי"ז אפשר גם לתרץ את קושית האבן עזרא שהובאה לקמן מדוע לא ביקשו חשבון מהזהב, וי"ל שפושעי ישראל בטח לא נתנו זהב ועל זה לא היה להם ספיקות איך קיבלו...].

בעלי המוסר שואלים: איך היה אפשר לקחת את המשכן למשכון, הלא יש לאו מפורש בתורה: 'לא יחבל רחים ורכב כי נפשו הוא חבל'. וכן 'אם חבל תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו' – האם יש דבר יותר תלוי בנפש מ"המשכן"? אלא כוונת הפסוק – 'במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי' – העיקר הוא אם האדם מרגיש את החסרון וצועק לה', אז מוכרחים להשיב לו. ועל זה יושב הקב"ה ומצפה ואומר מתי ירגישו בני באמת את החסרון של ביהמ"ק ויצעקו אלי על החסרון הזה, לא רק על עניני גשמיות, ואז אשמע את צעקתם ואחזיר להם את בית המקדש – לקיים מה שכתוב בתורה: 'עד בא השמש תשיבנו לו'.

ברש"י: עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. ולשון המדרש: מאי 'העדות' אמר ר' שמעון – עדות היא לבאי עולם שיש סליחה לישראל.

ולמה היה צורך בעדות? כתב בספר "מטעמים": יש לומר לפי מחז"ל לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה [העגל] אלא להורות תשובה לרבים. ולכך היה צורך

אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו 'בעצים ובאבנים' שבביתו, ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתתיר משונאי ישראל שריד. והוא פלא, אטו היה ביהמ"ק "עצים ואבנים" גרידא, אתמהה, והלא היה היכל ה' ומקום מקודש ביותר, ומאי קאמר בלשון המעטה שלא נחרב כי אם "עצים ואבנים" בעלמא, גם צריך לדקדק על תחילת הגמרא שם, שאבימי היה לו סייעתא דשמיא לדרוש דרשה זו מפני שדקדק והידר במצות כיבוד אב, ומה ענין זה למצוה זו?

ונראה לומר, דעיקר בנין המשכן ובית המקדש היה כדי שישכין ה' שכינתו אצל בני ישראל, וכמ"ש "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" ואמרו חז"ל "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד", ולכן קאמר שכאשר חרב ביהמ"ק לא נחרב כי אם העצים והאבנים של הבנין, אבל השראת השכינה והקדושה נשארה לנצח, ומשום הכי נרמז בן דוקא בפרשת פקודי כשנמנה מנין הכסף והזהב ושאר מילי שהביאו לנדבה, ללמדנו דאע"פ שהמשכן נתמשכן – לא נלקח כי אם החומרים הגשמיים של המקדש, משא"כ בפרשת תרומה מפורש תיכף בהתחלה "ושכנתי בתוכם", והרי הקדושה בלב כל אחד ואחד שרירה וקיימת.

והשגה זו השיג אבימי אחרי שדקדק במצות כיבוד אב, דאהא אמרינן "שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה ואביו ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבודוני", ולכן כשזכה להשראת השכינה בתחתונים הבין שגם חורבן ביהמ"ק לא היה כי אם על "עצים ואבנים" לחודיה, אבל הקדושה לא הופסקה ולא תיפסק לעולם.

עו"א: שדייקו לומר 'שנתמשכן' ולא 'שנחרב', כי הכח של המשכן עדיין קיים בפנימיות לבות בני ישראל, המשכן הוא מיפקד פקידי וקיים לעולם, וזהו אלה 'פקודי המשכן'.

רבינו בחיי אומר: "משכן" בגימטריא ארבע מאות ועשר, כנגד שנותיו של מקדש ראשון, "המשכן" ביחד עם חמש אותיות של "המשכן" בגימטריא ארבע מאות ועשרים, הן שנותיו של בית המקדש השני. "העדת" ארבע מאות שבעים ותשע, כנגד השנים שהיה קיים המשכן עד הקמת בית המקדש הראשון על ידי שלמה.

דרשות המוסר הנשמעות בו, ואם אין דרשה אין בית המדרש. והחזירו המנהג ליושנו.

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר

צוה ה' את משה: (לח כב)

דבר פלא איתא בירושלמי: שהשמונה עשרה ברכות בתפילה נתקנו נגד השמונה עשרה פעמים שכתוב 'כאשר צוה ה' בפרשת פקודי.

והגאון בעל שבט מוסר ז"ל בביאורו 'אגדות אליהו' על הירושלמי ביאר את הענין, וזה לשונו: הותקנו כנגד שמונה עשרות צוויין שבמשכן, לומר להקב"ה, כשם שעשית חסד עם דור המדבר במעשה העגל לשמוע תפילת משה רבינו ע"ה למחול להם עם עשיית המשכן, אע"פ שנתחייבו כליה, כך מחול לעוונותינו בעבור בית הכנסת שאנו קובעים להתפלל בתוכו, שנקרא משכן כאמרו רבותינו ז"ל דבית הכנסת הוא מקדש מעט, וקבל תפילתינו.

אומר הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע: בצלאל לא היה רק אומן שעשה את כל עבודת המשכן וכליו בחכמה, אלא עשה את "כל" אשר צוה ה' את משה, קיים את כל התורה כולה. עובד עבודת הקודש צריך להיות בעצמו קדוש.

ברש"י: אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא 'כל אשר צוה ה' את משה' – אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה מסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל: מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו: כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל א-ל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה. [כבר כתבנו בענין זה לעיל בפרשת כי תשא]. המהר"ל ב"גור אריה" כתב לפרש דברי רש"י: שמשה הקדים את הכלים משום שהכלים חשובים יותר, שהרי את הכלים נשאו בני קהת, החשובים ביותר, ואת המשכן נשאו בני מררי – ויש להתחיל בעיקר. אבל בענין המעשה יש להקדים את המשכן מפני שהמשכן שומר את הכלים, ולפיכך בצלאל שהיה ממונה על המעשה, באה אליו הידיעה לעשות את המשכן קודם. וז"ש לו משה 'בצל א-ל היית', כי משה היה מיוחד על הלימוד ולא על המעשה, וענין העשייה מה יקדים נשכח

בעדות על ידי המשכן שנתכפרו על עוון העגל, כדי שידעו כל באי עולם שמועילה תשובה, גם לעוון עבודה זרה, וזה "להורות תשובה לרבים".

בספר "מאורי א"ש" [לרבי מאיר איזנשטט זצ"ל] מביא את דברי הגמרא בפ"ק דיומא [ט:]: שאלו את רבי אליעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים, אמר להם תנו עיניכם בבירה, איכא דאמרי אמר להם עידיכם בירה. ופירש"י: 'עידיכם בירה' – בנין בית עד לכם בדבר, שלא חזר לנו וחזר לראשונים. עכ"ל.

הרי לפנינו שמקדש שני הוא עדות שהראשונים גדולים, ולזה רמזה לנו התורה 'משכן משכן העדות' – רצה לומר: מקדש שני שנתמשכן – עדות הוא לנו שראשונים גדולים, שחזר לראשונים ולא חזר לאחרונים.

מדוע באמת לא ערך משה את החשבון בתחילת הבנין? אלא שכאשר מתעסקים בחשבונות באים לידי צמצום ודוחק, ובשעת בנין המשכן רצה משה לפעול מתוך רוחב לב ושמחה, ולכן המתין עד גמר הבנין. מסופר, כי פעם באו בני עיירה אחת אל הנצי"ב מוואלוז'ין זצ"ל וביקשו את עצתו, "התחלנו לבנות בית כנסת גדול, אלא שעם הנחת היסודות ערכנו חישוב נוסף והגענו למסקנה, כי לא יעלה בידינו לסיים את הבנין מחוסר ממון. ושאלתנו היא האם מותר לנו לסתור את מה שבבר הקמנו?"

השיב הנצי"ב ואמר: "אם לעצתי תשמעו, לא רק שלא תהרסו את הקיים אלא המשיכו לבנות, והקב"ה יסייע בידכם להשיג את הממון הדרוש להשלמת הבנין. וכך אפשר לדרוש בצחות את מה ששנינו במסכת מגילה: אמר רב אסי בית הכנסת שמחשבין בו חשבונות מלינין בו את המת. סופם של המחשבים חשבונות בשעת הבנין, שיפסיקו את המלאכה ויהא המקום שמם ומתאים להלנת מתים, ולכן תבנו והקב"ה יסייע בעדכם".

מספרים שפעם גבאי בית המדרש הגדול בוויילנא התקינו לא לתת לדרשנים הבאים ממרחקים לדרוש בביהמ"ד הגדול. וכיוון ששמע זאת הגר"א, שלח לקרוא את הגבאים ואמר להם: המשכן היה שמו משכן, לפי ששכנה בו השכינה, אף בית המדרש נקרא כן על שם

ממנו, וע"כ ידע בצלאל בענין העשייה יותר ממשה.

הגאון רבי מרדכי יפה בעל ה"לבושים" כותב ב"לבוש האורה": חלילה שישכח משה את דברי השי"ת, אלא שהפירוש בדברי רש"י הוא: מיד אחר רדת משה מן ההר והקהיל את כל עדת בני"ו בצלאל בתוכם, ואמר להם "פרשת ויקהל", הכל כמו ששמע מסיני, המשכן תחילה ואחר כך הכלים כדי שידעו בני"ו מה שיתנדבו. אבל פרטי המלאכות אמר להם רק כאשר לימד להם "פרשת תרומה" ששם כתובים כל פרטי המלאכות, והתחיל בארון ושולחן ומנורה ואחר כך המשכן. והיה בצלאל מסופק איזה סדר נאמר למשה מתחילה, זה של ויקהל או זה של תרומה? וחיוה דעתו, שהדעת נותנת שפר' ויקהל נאמרה תחילה, הואיל וכך דרכו של עולם, שקודם בונים בית ואחר כך כלים, ואמר לו משה: בצל א-ל היית, כי כך באמת אמר ה'. ועיין באוה"ח הק' פ' תרומה מה שכתב בענין זה.

ה"כלי יקר" עונה על שאלת רש"י מדוע לא נאמר 'כאשר צוה אותו משה' – משום שלא מצאנו בכל מלאכת המשכן שמשה צוה לבצלאל איך וכיצד לעשות, מכאן שבצלאל ידע ברוח הקודש מה שצוה ה'.

אמר הרבי ה"פני מנחם" זי"ע: מקשין העולם, משה רבינו שקיבל כל התורה היתכן שטעה, ומלבד זאת מקשים הרי הציווי כתוב בתורה ממש להיפך, קודם הכלים ואחר כך המשכן, הקושיא חזקה מאד. וחשבתי לתרץ, דאי' דכל ענין המשכן היה לכפר על מעשה העגל, ומקשה ה"שפת אמת" הרי התורה ניתנה קודם מעשה העגל, וכי היתה חסרה הפרשה של כל דיני עבודת הכהנים, ומתרץ נראה בפשטות, שהיתה השכינה שורה בתוך כל ישראל, וכמאמרו של הרבי מקאצק זי"ע 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' – אין די יודען. משה רבינו היה "לי" והיה בשמים, לא היתה לו שייכות לחטא העגל, ולכן קיבל פרשה זו כמו שהיא צריכה להיות, קודם כלים ואחר כך משכן, שבאמת אין צריך כלל למשכן, אבל בצלאל שהיה בין בני ישראל, מיט גילעבט מיט די יודען, ראה שצריך להקים קודם משכן, 'ועשו לי מקדש'. וכבר אי' מזה גם מה"לב שמחה" ז"ל בשם ה"בית ישראל" ז"ל וברוך שכיוונתי.

ואתו אהליאב וגו' חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש: (לח כג)

אומר רבי אליהו הכהן האתמרי זצ"ל בספרו "חוט של חסד": בא לספר על חכמתו הנפלאה, שכל מי שיושב וחושב אינו יכול לעשות שום דבר, משום שדעתו על המחשבה, אמנם אהליאב היה 'חרש וחשב ורקם' – כלומר, היה עושה שניהם יחד, חושב ורקם, שאע"פ שהיה חושב היה רוקם, וזה אומרו 'וחשב ורקם' – שהיה עושה זה וזה, ולא היה המחשבה מפסיד המלאכה, ולא המלאכה היה מפסיד המחשבה.

עוד יש לפרש, שגודל חכמתו היה שהיה רוקם בבת אחת בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש, ומרומז – שהטיל "וא"ו" בכל תיבה להוסיף את זה. וכמ"ש חז"ל על בן קמצר שהיה כותב השם בבת אחת, גם אהליאב היה רוקם יחד בתכלת ובארגמן וכו'.

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה וגו': (לח כד)

האבן עזרא כותב: אמר הגאון למה הזכיר הכתוב מה שעשו בכסף ולא הזכיר מה שעשו בזהב? אומר הרבי ר' יהונתן זצ"ל: יש לתרץ: הכסף היה ממחצית השקל שכל אדם מישראל היה מחויב לתרום, והבין משה שבתוך כל ישראל ימצאו בוודאי חשדנים, שיבקשו חשבון. אבל הזהב בא מנדיבי לב מועטים והללו אינם חשדנים.

בספר "שמן הטוב" [מרבי שלמה אוהב זצ"ל] מפרש: שבאילו הכתוב 'אלה פקודי המשכן משכן העדות' תמה באומרו מה צורך לפקודה ולחשבון הזה שעשו משה שהוציאו מהנדבה לעשות המשכן, וכי יעלה על הדעת שיהיה בזה שום זיוף והונאה כלל שצריך לתת חשבון, והלא המשכן עצמו הוא העד הוא הדיין כי שרתה בו שכינה, ואילו היה בו שום זיוף והונאה לא היתה השכינה שורה בו, וזהו 'משכן העדות' – כי המשכן עצמו היה עדות לישראל ולכל העוסקים בו כי באמונה הם עושים, ואם כן מה צורך לחשבון זה? ותירץ הכתוב ואמר: 'אשר פקד על פי משה' – האמת הוא כי לא היה צריך חשבון, כמ"ש [מלכים ב יב טז] 'ולא יחשבו את הכסף וגו' כי באמנה הם עושים', אבל מה שעשו חשבון היה 'על פי משה', כי הוא רצה שיעשו חשבון, כמ"ש במדרש שהיו מרננים אחרי

שהוצרך למלאכת הקודש, אם למנורה או לשאר כלי הזהב שבמקדש.

בעין זה כותב הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע: הנראה לרמז, כי עיקר הבריאה של הזהב היה כדי שיעשה המצוות עם המעות, דהיינו צדקה או נדבת בית המקדש. ולא להכניס המעות לצורך עצמו או להניח לבניו, או להתענג על עצמו, אלא שיעשה עם המעות מצוות, וזה 'כל הזהב העשוי למלאכה' – לשון עשיה.

וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו': (לח כה)

מפרט רבינו בחיי ב"ר אשר להפליא את חשבון השקלים שנתנו בני ישראל, ולפי חשבוננו עולה מחצית השקל לכל אחד מישראל מששים רבוא לכדי מאת ככר. ואם היו נותנים שקל שלם היו מגיעים למאתים ככרות, ולפי זה מתבאר מדוע שקל המן דוקא עשרת אלפים ככר כסף, שכן נתן כפי ערכו של אדם בינוני שהוא חמשים שקל כסף, כפול ששים רבוא, עולה עשרת אלפים ככר כסף.

לפי זה מבאר בעל "שער אפרים" את דברי התוספות במגילה: "שמעתי שעשרה אלפי ככר כסף עולין חצי שקל לכל אחד מישראל שהיו שש מאות אלף", ורבים התחבטו להבין את דברי התוספות, שהרי אין החשבון עולה יפה. אלא שהמדפיסים טעו, שהיה כתוב "עולים ח"ש לכל אחד" ופתחוהו 'חצי שקל' במקום 'חמשים שקל'. ודפח"ח.

ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש וגו': (לח כז)

אומר ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: מאה אדנים היו במשכן ומאה ברכות חייב אדם מישראל לברך בכל יום. כשם שהאדנים היו יסודות המשכן, כך הברכות הן יסודות הקדושה שביהודי בכל יום. "אדן" לשון אדנות, על ידי הברכות מעיד אדם מישראל, שהשם יתברך הוא אדון כל הבריאה. מאה ברכות הן ממילא מאה אדנים למשכן הפנימי של כל אדם מישראל.

ה"שפת אמת" זי"ע שואל: לכאורה היה צריך להיות כתוב הפוך: 'מאת הככר למאת אדנים' ? וי"ל דבא הכתוב לרמז שכל הבניין למעלה, הוא כפי הנדבה שיש בלבם של ישראל. וכיוון ששיעור נדבת לבם היה 'מאת הככר', לכן זכו ונצטוו ב'מאת אדנים', כפי שיעור נדבת לבם – כן זכו. ולפיכך לאחר שהתורה מבארת

משה ואומרים אדם שנתמנה על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהיה עשיר, כיון ששמע משה כן אמר בואו ונעשה חשבון, וזהו 'אשר פקד על פי משה'.

בספר "תולדות יצחק" מרבי יוסף קארו זצ"ל מתרץ: למה לא נתן חשבון מהזהב שקיבל, שאי אפשר שיספיק הזהב הזה שנתנו לכל מה שהתורה אמרה ורק ע"י נס, וא"כ אין צריך חשבון, שהרי ראו בעיניהם שדרך נס היה הזהב מספיק לכל אלו הדברים.

בספר "יעלת חן" מתרץ: שנלענ"ד ליתן טעם לשבח עפ"י מ"שאי' במדרש שבני ישראל היו מחוייבים לעשות תשובת המשקל על חטא העגל, והם הרי נתנו זהב לעגל – ונתנו עתה זהב להקמת המשכן.

והנה הרי מצינו שלא ביקשו חשבון מאהרן על הזהב שנתנו ישראל עבור העגל, הרי דהיה חביב עליהם העגל עד שלא ביקשו אפילו חשבון, לכן עתה בהזהב שנתנו למשכן גם כן היו צריכים לתת באהבה ללא לבקש חשבון כלל.

הגריד"א שליט"א תירץ: דזהב אין צריך פירוט, דהא כמעט בכל כלי וכלי היה זהב. עוד י"ל דעדיין לא נכתב שעשו בגדי כהונה שהיה בהם זהב, לכן אינו מפרט הכא מה עשו בו.

הספורנו מבאר: שבא הכתוב להעיד על כמות הזהב, הכסף והנחושת שנכנסה למלאכת המשכן, שהיתה מעט, באופן יחסי, לעומת העושר שהיה בבית ראשון, ויותר ממנו בבנין הורדוס, ובכל זאת התמיד מראה כבוד ה' יותר במשכן שהקים משה, ממה שהתמיד במקדש ראשון, ולא נראה במקדש שני, ללמדך – שלא העושר וגודל הבנין יהיו סיבה להשראת השכינה בישראל, אלא יראת השם ומעשיהם של ישראל הן הסיבות להביא השראת השכינה.

בשם ה"כלי חמדה" זצ"ל: כי כל הדברים שנבראו בעולם, לא נבראו אלא בשביל שהיה צורך באותו דבר לצורך גבוה, ובשביל אותו דבר טוב אשר יעשה מאותו המין, בשביל זה נעשה ונברא כל אותו המין. וזה שרמז הכתוב "כל הזהב העשוי למלאכה", כלומר כל הזהב שנברא ונעשה בעולם, לא נעשה אלא בשביל הזהב

האיר הקב"ה עיניו וראה אותם עשויים ויום לעמודים – שחיבר אותם לעמודי עולם, וע"י התחברותם לקדושה גם המה קודש, וכמ"ש 'עץ חיים היא למחזיקים בה'.

במדרש: משנגמרה מלאכת המשכן אמר להם – משה – בואו ואני עושה לפניכם חשבון. כך וכך יצא על המשכן. עד שהוא יושב ומחשב שכח באלף ושבע מאות שבעים וחמשה שקלים מה שעשה ויום לעמודים. התחיל יושב ומתמיה. אמר עכשיו ישראל מוצאין ידיהם לומר משה נטלן. האיר הקב"ה את עיניו וראה אותם עשויים ויום לעמודים. מה היו אומרים? ראיתם צווארו של בן עמרם איך הוא שמן, וחברו אומר לו אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר? .

ידוע מאמרו של רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל: מעניין, לעגל נתנו את כל כספם וזהבם 'ויתפרקו כל העם', ויצא רק עגל אחד ואיש לא דרש חשבון. ובעיני המשכן נתן כל אחד רק מחצית השקל, ובהם בנו את המשכן וכל כליו. והנה דווקא כאן ריבנו וחשדו. כשנותנים לעגל הכל מרוצים, אבל כשנותנים למשכן, לדבר שבקדושה – שואלים שאלות ומבקשים חשבונות...

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר: כמו שמספרים מהבעש"ט זצ"ל שנסע לאיזה מקום ונטלו ממנו כל המדרגות עד ששכח הכל, והתחיל לצרף אות לאות של הא' ב' עד שנזכר הכל. כן היה כאן אצל משרע"ה שהאיר הקב"ה עיניו באותיות התורה מן א' עד ת', והחשבון של האותיות מן א' עד ת' עם האותיות של מנצפ"ך עולים בגימטריא אלף שבע מאות ושבעים וחמש ודו"ק.

הוסיף ע"ז לבאר הגריד"א שליט"א: את דברי המדרש תנחומא אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משאני מת אין אני נזכר א"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן. ויש להבין, הרי כל הזמן מזכירים את משה רבינו ובכל התורה נזכר שמו, וי"ל דמשה רבינו התכוון לומר, מה נעשה כשהיה אחד מישראל שיגיע למצב שישכח שיש משה רבינו וישכח שיש תורה, ע"ז השיב לו הקב"ה כי 'תשא את ראש בני ישראל', "את ראש בני ישראל לפקדיהם"

מדוע נצטוו ב'מאת אדנים', וזאת משום שהיה בלבם רצון לתת 'מאת הככר', מסיים הכתוב ואומר: 'כבר לאדן', כפי הסדר הנכון.

אמר על זה הרבי ה"פני מנחם" זי"ע: בימי בחרותי לפני כארבעים שנה נתקשיתי בזה, כי בשלמא גבי זהב ונחושת שכל אחד הביא כפי נדבת לבו שייך לומר כן, אבל לענין תרומת כסף שהיו הכל שווין בה, וכל אחד הביא ערך קצוב מחצית השקל, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, איך שייך לומר שנעשו האדנים כפי נדיבות בני ישראל, הרי לא היו יכולים להוסיף או למעט בזה, וכאשר הרציתי קושיא זו לפני כ"ק אחי הבית ישראל ז"ל אמר לי בחיבה, קשה לבאר ענין זה אולם כשתגדל תבין זאת...

ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם: (לח כח)

במדרש תנחומא: עם שהוא [משה] עושה חשבון וכו' שכח אלף ושבע מאות וחמישה ושבעים שקל שעשה מהם ווין לעמודים וכו'. האיר הקב"ה את עיניו וראה שהיה עשויין ווין לעמודים.

ה"חתם סופר" זצ"ל בספרו "תורת משה" כתב שהכוונה כמו שאיתא בספרים, שעיקר שורשן של ישראל הוא שש מאות אלף וכנגדן שישים ריבוא אותיות התורה. שלשת אלפים וחמש מאות וחמישים שהיו יותר ממספר הזה היו מאלה שלא היה להם שורש אמיתי וקשר בתורה, לכן שכח משה את האלף ושבע המאות וחמישה ושבעים שקלים שהיו מהם. אבל אי אפשר לדחות גם יהודים כאלה – 'לבל ידח ממנו נדח' – עשה מהם משה ווין לעמודים, שיתחברו עם עמוד עולם, צדיקי הדור, ועל ידי זה ישתרשו בקדושת ישראל.

בשם הרבי מקאצק זי"ע: אחר גמרו מלאכת המשכן התקשה משה, למה מנדבת אלו אנשים נעשו דברים קדושים ועליונים ומנדבת אחרים נעשו דברים שאינם קדושים כל כך.

והעלה כי חלוקת התרומות לפי ערך קדושת הכלים היתה תלויה בטהרת וקדושת המחשבה של התורמים. התבונן משה בנותנים וראה שנותני אלף וז' מאות וע"ה שקל לא היתה מחשבתם שלימה, ונעלם ממנו איזה דבר של קדושה היה יכול להעשות מנדבתם,

לכן עשה השי"ת שישבך משה מה עשה בשקלים אלו, וזה מורה שלא בכונה תחילה לא עשו משקלים אלו למשבך, דא"כ, הרי לא היה משה שוכח מזה, אם כיוון לבו לכך מתחילה, אלא שכך נזדמן לעשות משקלים אלו ויום לעמודים, וא"כ שפיר נתפייסו ישראל בזה.

אומר הרה"ק ה"דברי ישראל" ממוז'יץ זי"ע: י"ל 'וצפה' – מלשון מצפה ומיחל, והענין הינו כפירש"י עה"כ 'ועתה אם שמע תשמעו' – אם תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות ע"ש. והיינו כמ"ש הבא לטהר מסייעין אותו. זהו 'וצפה ראשיהם' – הקב"ה מצפה ומיחל רק הראשית והתחלה מן האדם, ויערב לו מכאן ואילך בחשק ותשוקה, זהו 'וחשק אותם' כאמור.

ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד וגו' כאשר צוה ה' את משה: (לט א)

אומר ה"משך חכמה": מדוע בכל מלאכת המשכן לא נזכר בפרט מסוים 'כאשר צוה ה' את משה' רק בבגדים? משום שהבגדים היו של כלאים, שש וצמר, וזה אינו מותר רק עפ"י ציווי ה' את משה, כי נביא אחר אינו יכול לעקור את דבר השם, שלא ללבוש כלאים.

ב"חשבה לטובה" בשם הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע: יש להבין למה כתיב 'את משה', ולא 'כאשר צוה ה' בלבד, אכן אצל משה היה הדבר כמו שצוה ה' למשה אחר, את משה "א משה".

וירקעו את פחי הזהב: (לט ג)

כותב רבינו אפרים: שתיבת 'פחי' - בגימטרי' צ"ח, לרמז על צ"ח קללות שבמשנה תורה, תיבת 'וירקעו' – אותיות 'וירקעו', דהיינו שהזהב שהיא התורה הקדושה קורעת ומבטלת את הקללות.

הרה"ק ה"דברי ישראל" זי"ע מבאר את דברי התרגום אונקלוס 'ורדידו' שעשו אותן דקין. שיש לרמז 'פחי הזהב' היינו הדאגת ממון שהוא הפח יוקשים של אדם כידוע, והעצה כמ"ש [משלי יב כה] 'דאגה בלב איש שיחנה', ופירש המצודות כשבאה דאגה בלב איש ימעיט וישפיל אותה מכמות שהיא, ז"ש 'וירקעו את פחי הזהב לעשותן דקין' דהיינו להמעיט ולהשפיל הדאגה מכמות שהיא. גם כי אין לנו להשען אלא על

בגימטריא כמנין הא"ב אלף שבע מאות ושבעים וחמשה, והיינו שיזכור את מנין הא"ב ובעובדא דלעיל.

באחת העיירות חנכו חסידי בעלזא בית חסידים חדש והזמינו את רבם הרה"ק המוהרי"ד זי"ע לחנוכת הבית. אחד החסידים הכניס בו ביום ספר תורה חדש שנכתב ע"י סופר מומחה. התפאר הסופר על הכתב יפה שלו ודיבר בגנותו של הסופר מהעיירה בעלזא. אמר לו הרה"ק: היודע אתה מדוע כותבים "ווין" בראש העמודים שבתורה? ענה הסופר: מפני שמרובות הן יותר משאר האותיות. אמר לו הרה"ק: בספר "המנהיג" לרבי אברהם הירחי מובא, שה"ווין" עמדו על כבודו של משרע"ה, כפי שאמר המדרש תנחומא בפרשת פקודי עה"פ 'ואת האלף ושבע מאות וגו' עשה ויום לעמודים', שכאשר כילה משה את מלאכת המשכן וביקש לעשות חשבון הכסף שאסף מבנ"י, פרח מזכרונו סכום כסף כדי לעשות ווין לעמודים ואמר: מעתה יחשדוני בנ"י, מיד האיר הקב"ה עיניו וראה את ווי העמודים ונזכר בכסף שהשקיע בהם.

ואומר בעל "המנהיג": שווין ש"באמת ויציב" מגינים על משה שלא יחשדו בו.

והוסיף הרה"ק: שע"כ עושין ווין לעמודים שבס"ת – הואיל והתורה נקראת "תורת משה", לרמז שהווין מגינים על כבודו. ומשום כן יש שבעה עמודים שאינם מתחילים בו"ו אלא באותיות ב,י,ש,מ,ש,ה – אלה הם העמודים המתחילים במילים: ב ראשית, י הודה אתה יודוך אחיך, ש מר לך, מ ה טובו, ש ני השעירים, ה באים אחריהם. ראשי התיבות של שבעה עמודים אלה הם: **"ביוש משה"**. לרמז על הבזיון שנתבייש משה בעת שנתעלם מזכרונו סכום כסף שהוציא לווי העמודים. ומכאן – סיים הרבי – מוסר השכל, שהסופר צריך להיזהר מאד שלא יחשוד באחרים כי על כן הוא מרבה ווין בס"ת...

הרה"ק רבי יעקב מפשעוורסק זי"ע שאל בשם צדיק אחד: למה נסתובב כה מן השמים ששבך משה מה שעשה עם האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל. ויש להסביר: דהנה לכאורה בזה שעשה ווין לעמודים מהאלף שבע מאות חמשה ושבעים שקל, יהא בזה קצת חלישות הדעת לאיזה אנשים שיחשבו, שבדווקא ובמחשבה תחילה לא עשה משקליהם למשבך עצמו או לכלים, מפני שאינם ראויים לכך.

יזח החושן מעל האפוד" – אין להבדיל בין עבירות שבין אדם למקום ובין עבירות שבין אדם לחבירו, שלא להיות טוב לשמים ורע לבריות או להיפך. שתיהן מחוברות זו לזו.

ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שולי המעיל סביב בתוך הרמונים: (לט כה)

האלשיך הק' בספרו "תורת משה" בפרשת תצוה מבאר הטעם שהפעמונים על שולי המעיל היו מזהב, שמרמז בזה מוסר השכל לכהן גדול, וזה לשונו: כי מלבד אשר יהיו דבריו מועטים יהיה בנחת ובקול נמוך ולא בקולי קולות, וזהו 'אשר צוה ה', יהיה הזוג בענבל המקשקש בתוכו כלשון בתוך הפה, שיהיה מזהב, כי אין בכל המתכות מה שיעשה ממנו זוג וענבל שיהיה הקשקוש כל כך נמוך כזהב.

הרמב"ן כאן ובפרשת תצוה הוכיח מפסוק זה שמשמע שהפעמונים היו בתוך הרמונים, ולא ביניהם כמו שפירש רש"י.

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל, אכן מפסוק זה משמע שהפעמונים היו בתוך הרמונים, אבל מהפסוק שלאחריו 'פעמון ורימון פעמון ורימון על שולי המעיל סביב', משמע כפירש"י שהיו ביניהם?

ומתרץ שאלו דברי אלקים חיים, היו פעמונים בתוך הרמונים, וגם ביניהם. הפעמונים שביניהם באו לכפר על לשון הרע, דיבורים אסורים, כמ"ש חז"ל, והפעמונים שבתוך הרמונים באו לכפר על המשמיעים קול בחוצות ומפרסמים מצוותיהם, שצריך להצניע עצמו ולא לפרסם מעשיו הטובים.

השפת אמת זי"ע [עמ"ס זבחים פח:] כותב: ופירוש על שוליו, נלע"ד דהיה תולה על הבגד מבחוץ אצל השולים, באופן שסוף הפעמון ורימון היה נשלם בשוה עם אורך המעיל. דאין סברא לומר דעשה הרמונים תחת שולי הבגד, חדא דא"כ היה המעיל חסר ממדת הכהן, ובגדים המסולקין פסולין, ואין סברא לצרף הרמונים אל המעיל, דמקודם כתיב ועשית מעיל כו' כליל תכלת, משמע דבגד המעיל כליל תכלת היא בפני עצמו ככל הבגדים. עי"ש.

ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה': (לט ל)

אבינו שבשמים, זהו שנאמר 'וירקעו' מלשון רקיע השמים, היינו ישען ויבטח על אבינו שבשמים.

וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן וגו': (לט ה)

בקובץ "כרם שלמה" מובא בשם הגה"ק מברעז'אן זצוק"ל: אפ"ל עפ"י דאיתא בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" – דע מה למעלה ממך, שתדע מה שעוד מלמעלה הכל ממך הוא, כפי מעשיך כן נגזר מלמעלה, ודפח"ח. וזהו, "וחשב אפדתו" חשב לשון מחשבה, שצריך להיות תמיד במחשבה, "אשר עליו" – היינו אשר נגזר עליו, "ממנו הוא כמעשהו" – כי הכל לפי מעשיך.

אבני זכרון לבני ישראל כאשר צוה ה' את משה: (לט ז)

אומר ה"משך חכמה": שיזכרו בני ישראל ששמותן חקוקים באפד לפני ה' ויתביישו לעשות עבירה. וכמ"ש גבי יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני האפד וכו' [סוטה לז] והיה לבבם דבוק לה' שיזכרו מעלתם שהם נושאים את הכבוד.

תרשיש שהם וישפה: (לט יג)

מדייק ה"משך חכמה" מדוע בפרשת תצוה נכתב 'תרשיש ושהם', ומבאר לפי דברי הירושלמי בברכות [פ"ה ה"א מ"ג]: מפני מה מברכים 'המוציא' ולא 'מוציא', כדי שלא לערב האותיות, שלא יבלע מ"ם אחד כשאומר 'העולם מוציא', ולכן נכתב 'תרשיש ושהם' שלא יבלע האות ש'. אולם כל זה רק בפרשת תצוה ששם נכתב הציווי, יש לחוש שלא ישמעו כראוי. אולם בפרשה שלנו שמדבר אחר העשייה אין חשש בכך.

וירכסו את החשן מטבעתיו אל טבעת האפד בפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד כאשר צוה ה' את משה: (לט כא)

בגמרא: המזיח החושן מעל האפוד עובר בלא תעשה ולוקין עליו.

הרב בלוך זצ"ל מסביר בדרך המוסר: מובא בחז"ל שהחושן מכפר על הדינין והאפוד על חטא עבודה זרה. שני הבגדים הללו כיפרו על שתי עבירות יסוד: שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו. ולכן אומרת התורה "ולא

הכל, נמצאו עושים 'ככל אשר צוה ה' ולא ממש אשר צוה, עב"ז מעלה עליהם הוא ית' כעשו ממש את הכל, וזהו 'כן עשו'.

בספה"ק "קהלת משה" מהרה"ק רבי משה א"ב מקוד'ניץ זי"ע שואל: לכאורה הרי לא 'כל בני ישראל' עשו את המשכן, רק בצלאל ואהליאב וחכמי לב הם שעשו את המשכן, א"כ למה אנמר 'ויעשו בני ישראל' – דמשמע שכולם עשו את המשכן.

ומבאר עפ"י דברי אביו הרה"ק המגיד מקוד'ניץ זי"ע ב"עבודת ישראל" ליוהכ"פ – על דברי הגמרא [יומא עא:]: מעשה בכהן גדול שיצא מביהמ"ק במוצאי יוהכ"פ וכל העם נמשכו ללוותו לביתו בצאתו לשלום מן הקודש, בתוך כך הגיעו שמעי' ואבטליון, עזבו כולם את הכהן גדול והלכו אחר שמעי' ואבטליון, חלשה דעתו של הכה"ג ואמר ייתון בני עממיא לשלם, כי שמעי' ואבטליון בני גרים היו, השיבו שמעי' ואבטליון ייתון בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן.

וביאר המגיד הק' זי"ע: כי כל הכוונות והיחודים שהיה הכה"ג צריך לכוון בעבודתו בביהמ"ק ביוהכ"פ, היו ראשי הדור שמעי' ואבטליון מכוונים לזה במחשבתם, ועי"כ היה הכה"ג יכול לעבוד עבודתו בכוונה כראוי, וזהו שאמרו 'עבדו עובדא דאהרן – כלומר הם הם שעשו כל הכוונות והיחודים הנצרך לעבודת כה"ג.

ועד"ז מבאר ה"קהלת משה" שכן היה גם בעת מלאכת המשכן, שכל ישראל היו משתוקקים ורוצים לעבוד עבודת אלקינו במשכן, ונתנו נדבת לבם בכוונה רצויה שתהיה עי"ז השראת השכינה במשכן ה', ובזה עשו ופעלו ישראל כל כוונות המשכן וגרמו שישתוקק הקב"ה אל מעשה ידיהם לשכון בתוכם, ועי"ז היו עושי מלאכת הקודש יכולים לפעול במלאכתם לבנות משכן ה' שישרה שכינתו בתוכו, ועל כן נקראת כל מעשה עבודת מלאכת המשכן על שם בני ישראל.

וזשה"כ: 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד' – ותכל"ל מלשון 'נכספה וגם כלתה נפשי [תהלים פד ג], היינו שגרמו בני"י שהקב"ה ישתוקק להשרות שכינתו בתוך המשכן, ועי"ז 'ויעשו בני ישראל' – נחשב שכל ישראל המה העושים מלאכת המשכן, כי בגודל תשוקתם לבנות בית אלקינו נתנו כח לבצלאל ושאר עושי מלאכת הקודש שיוכלו לבנות המשכן לה' וישרה הקב"ה שכינתו בתוכו.

אומר הרה"ק ה"אגרא דכלה" זי"ע: הנה בפרשת תצוה [כח לו] תירגם אונקלוס: כתב מפרש קדש לה'. ובאן תירגם: קודשא לה'. ונראה לומר, דהנה התרגום הוא אשר מתרגמין בו להמון, להבינם מצות התורה בלשון שמדברים. והנה ציווי העשייה היא גם לדורות, והנה על הציץ היה מוכרח להיות חקוק דוקא בלשון הקודש, ע"כ הניח כפשוטו, משא"כ כאן בעשייה – לא נפקא מינה לדינא – תירגם הדבר. והבן.

מקשין העולם מה לשון רבים "ויכתבו", מדוע היו צריכים רבים לכתוב?

ואמר הרבי ה"בית ישראל" זי"ע בשם אביו ה"אמרי אמת" זי"ע שאמר בשם המנחת חינוך: דאיתא בגמרא שכן קמצא לא רצה ללמד על מעשה הכתב, שידע לכתוב תיבה אחת בת ד' אותיות בד' קולמוסין בבת אחת, וגינהו חכמים על כך. והתועלת שיש מזה היא, שכאשר כותבים שם ה-ו-י-ה ב"ה, אז לאחר שכותבים שתי אותיות ראשונות הרי זה שם י-ה, ואח"כ כשכותב "ו" נמצא ח"ו מוחק את השם, אבל אם כותבים הכל בבת אחת אין כאן מחיקה. ולכן כאן במשכן כתבו כמה ביחד את הקודש ל"ה" כדי שלא יצטרכו לבוא לידי מחיקה.

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני"י ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו: (לט לב)

בפסיקתא רבתי איתא: שביום כ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן. ובספר "שפתי כהן" על התורה כתב רמז לדבר מן הפסוק הזה 'ותכל כל עבודת משכן וגו', דהתיבה "תכל" [עם האותיות] בגימטריא "בכ"ה בכסלו נגמרה", וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

האלישיך הק' שואל: לכאורה היה מן הצורך להקדים ולומר 'ויעשו בני ישראל' ורק אחר כך להוסיף ולומר: 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד'. אך יאמר כי גם שהקב"ה מסייע את עושי המצוות, מעלה הקב"ה על עוסק בה כאילו הוא עשאה כולה. והנה בעבודת המשכן לא היו בישראל בקיאים במלאכה, אך היתה נעשית מאליה עי"י הקב"ה, וזהו 'ותכל כל עבודת', כאילו כלתה מאליה, כי מן השמים היתה נעשית, ואעפ"כ מעלה עליהם הכתוב כאילו ישראל עשו הכל. וזהו 'ויעשו בני ישראל ככל וגו' בכ"ף הדמיון, לומר, אע"פ שהיו נראים כעושים, אך הוא ית' היה עושה את

במקום קרבנות, וכן העוסק בתורה כאילו הקריב קרבן שנאמר זאת התורה לעולה וכו' עיי"ש. ז"ש 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד' היינו עכשיו בגלות שהמקדש חרב וכלה כל עבודת המשכן שאין לנו לא מקדש ולא משכן ולא קרבנות, אזי 'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה', היינו תורה ותפילה שהוא במקום קרבנות.

ויביאו את המשכן אל משה: (לט לג)

במדרש תנחומא: ילמדנו רבנו כמה דברים תקנו מפני דרכי שלום, כך שנו רבותינו אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום.

לכתחילה, תלמיד חכם היה צריך לעלות ראשון, אך מפני דרכי שלום קבעו שכהן יקרא ראשון וכו'.

שואל המהרי"ל דיסקין זצ"ל: מה הקשר בין המדרש לפסוק? ועוד שואל: משה רבנו, שהיה עניו מכל אדם, מדוע הטריח את בעלי המלאכה להביא לפניו את המשכן, שהיא משא כבד מאד?

ומתריך: אם שמה רבינו היה הולך לראות את המשכן, היה עליו להתחיל לראות מעשי ידיו של בעל מלאכה אחד, והאחרים היו נעלבים, משום שהשאיר אותם לסוף. משה רבינו הורה להביא את המשכן אליו, ואז יוצר באופן טבעי תור, כי בעל המלאכה שבא ראשון יעמוד ראשון, ואף אחד לא יפגע.

מכאן מובן הקשר של הפסוק למדרש: משה אמר להביא לפניו את המשכן משום דרכי שלום. ומוסיף המדרש ואומר:

ילמדנו רבינו כמה דברים תיקנו מפני דרכי שלום...

את ארן העדת ואת בדיו וגו': (לט לה)

שואל המהרש"ם ב"תכלת מרדכי": למה בארון נאמר 'את בדיו' וכן להלן במזבח הנחושת משא"כ משולחן ובמזבח הזהב?

ונראה, דהנה בארון ובמזבח הובאו הבדים בהטבעות בשעת העשיה, כדכתיב בפרשת ויקהל 'ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון', וכן 'ויבא את הבדים בטבעות על צלעות המזבח', הרי שהבדים היו חלק מן הארון ומן המזבח, אבל בשולחן ובמזבח הזהב נאמר רק שעשו את הבדים אבל לא נאמר שהכניסו את

ה"אגרא דכלה" כותב דהנה עושי מלאכת המשכן חששו שמא אינם יכולים לכוון כל הכוונות הנצרכות לבנין המשכן, ועל כן עשו את כל מלאכת המשכן על דעת הקב"ה, וגם היו מכוונים על דעת משה רבינו, ובזה נשלמו כל הכוונות מאליהן.

וזהו שאה"כ 'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה', רצ"ל שהיו מכוונים בדעתם לעשות הכל על דעת כוונת 'אשר צוה ה'' ועל דעת כוונת 'את משה', ולזה מסיים הכתוב 'כן עשו', שאכן נעשה ונשלם הכל עפ"י כל הכוונות.

הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצוק"ל אומר: בא הכתוב להודיע שלא אמרו ישראל הואיל ובנה ביהמ"ק אין אנו צריכים לקיים את התורה, כי הקרבנות יכפרו עלינו, אלא אף כי 'ותכל כל עבודת אהל מועד', בכל זאת לא סמכו בני"י על המשכן וקרבנותיו, אלא 'ויעשו ככל אשר צוה ה' את משה'.

עו"א: הדין הוא העוסק במצוה פטור מן המצוה, לכן בעת שעסקו בבנין המשכן היו פטורים ממצוות, אבל כשכלתה עבודת המשכן – 'ויעשו בני"י ככל אשר צוה ה'' – את כל המצוות.

ה"חפץ חיים" זצ"ל בהספדו על חתנו הג"ר צבי הירש לויזון זצ"ל שאל: הרי מש"ר הוא שכתב זאת, מדוע לא אמר 'ככל אשר צוה ה' אותי'? וענה ה"ח"ח: אצל משה רבינו העניו מכל האדם, לא היה קיים 'אני', מצוי היה איזה יהודי בשם משה, שעשה כל מה שה' צוה אותו....

ברש"י: 'ויעשו בני ישראל את המלאכה ככל אשר צוה ה'.

הרב "שפתי כהן" זצ"ל שואל: לאחר שעבודת המשכן הסתיימה, והושלמה, מה היה עוד לבני ישראל לעשות? ומתריך: הלא נאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', לאחר שסיימו לעשות את המשכן התחילו בחלק השני של הציווי, לעשות את עצמם משכן לקדושה.

הרה"ק ה"דברי ישראל" זי"ע גם כותב על שאלה זו: וי"ל ע"ד שפירש רש"י לעיל: 'אלה פקודי המשכן משכן' רמז לחורבן ביהמ"ק עיי"ש. והנה ידוע שתפילה

והקמתן של הלויים היתה דרך הטבע, ושפיר ילפינו המלאכה ממעשה הלויים.

במהרי"ל דיסקין מקשה: למה בשולחן ובמזבח הזהב אינו כתוב שהביאו גם את בדיו, ואילו את הארון ומזבח הנחושת הביאו עם בדיו.

וי"ל אומר הגריד"א שליט"א: דכד נדייק בעשיית הכלים בפרשתן, מצינו שרק בארון ומזבח נחושת כתיב שהכניסו את הבדים לתוכן, ובשולחן ובמזבח הזהב כתיב רק שעשו בדים אולם לא כתיב שהכניסו בתוכם, ולפי"ז א"ש דלכן כשהביאו למשה הביאו בנפרד, והבדים נכללין בהא דכתיב בסוף הפרשה 'ואת כל כלי עבודת המשכן'. וטעם הדבר הא דלא הכניסו את הבדים בתוכם י"ל, דאין זו דרך כבוד שבתוך ההיכל יהיו בדים, שהם עשויין למשא.

את המנורה הטהורה וגו': (לט לז)

הרבי ה"בית ישראל" זי"ע אמר בשם סבו ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: שהכל מקשים מה היה הצורך בנס חנוכה, הלא טומאה הותרה בציבור, ויכלו להדליק גם בשמן טמא? ותירץ, שאכן טומאה הותרה בציבור, אלא שבמנורה הרי כתוב 'המנורה הטהורה', לכן רצוי יותר שהמנורה תהיה אך בטהרה, משא"כ בשאר דברים.

ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה: (לט מב)

אומר המגיד מדובנא כהרגלו משל, למלך שבא לעיר שכל אנשיה היו עניים ודלים ואין בידם מנחה להביאה לפניו. היה שם עשיר אחד, חכם לב, שנודעה לו חיבה יתירה מעם המלך, והיה בידו להעניק למלך מתנה כערכו, אולם העשיר ביקש לזכות במתנה את כל בני עירו. מה עשה? ציוה לעשות כלי יקר מאד מורכב מחלקים רבים, של זהב, של כסף ושל נחושת, ועל כל חלק היה מנצח אמן בעשייתו. כיוון שנגמרה המלאכה על ידי כל האומנים, לקח העשיר את הכלי היקר והלך אל המלך וכל בעלי המלאכה עמו. נשא הכלי חן בעיניו וביקש מאת העשיר להגיד לו את פרטי המלאכה היקרה הזאת. ומי ומי הם האומנים ששקדו על עשייתה. מיד רמז העשיר אל כל האומנים ובאו אליו בזה אחר זה להתייצב לפני המלך. וכך נמצאו כמעט כל בני העיר זוכים לראות פני המלך.

הבדים בטבעות, כי זאת עשו רק כשעמדו לנסוע כדי לשאתם בזה, ולכך אינם חלק אחד עם הכלים אלא לצורך השאתם המה, ולזה לא נזכרו כאן עם הכלים.

ויביאו את המשכן אל משה וגו' את השלחן ואת כל כליו ואת לחם הפנים: (לט לו)

ברש"י: שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו, אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזה שנאמר הוקם המשכן הוקם מאליו.

כתב ה"עברא דדשא": מקשים העולם הלא כל ארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר בכל מסעיהם היו הלויים מפרקים ומעמידים את המשכן כדכתיב: 'ובנסע המשכן יורידו אותו הלויים ובחנת המשכן יקימו אותו הלויים', וכיצד יכלו להקימו. ובפירוש הר"א מזרחי כתב דצ"ל דגם בכל עת שהקימו הלויים בכל מסע ומסע היה ע"י נס.

אך לפי"ז צריך תלמוד איך ילפינו מלאכת הוצאה והכנסה מהמשכן, הרי הלויים לא עשו כן בכח עצמם אלא ע"י נס? ועי' ב"חתם סופר" [פ' נשא משנת תקצ"ב] וכן ב"פני מנחם" [פר' נשא עמ' נה] דמשמע דגם נשיאת הקרשים לא היה ביכולתם, ואף אם נימא דדווקא הקמת הקרשים לא יכלו, מ"מ עדיין קשה איך ילפינו מלאכת בונה מהקמת קרשי המשכן, [עי' רשב"א שבת קב:], והרי היה ע"י נס, ואם ילפינו מהתם א"כ יש לחייב גם כשכוח אחר מעורב בה, ולמשל חי שנושא את עצמו, וממה נפשך או שלא נלמד כלל או שנחייב בכח אחר.

וב"ק אאז"ל מתרץ קושיית העולם, שאחרי שמשרע"ה זקף את הקרשים והקים את המשכן בפעם הראשונה, מאותו יום והלאה נתלווה והלך כחו עם הלויים שיוכלו גם הם להקים את המשכן, כי זה גופא הוא כחו של משרע"ה שכל שרוצה יהיה יכול לכיין ולהעמיד המשכן שוב על מכונו כמו שהיה מקודם, עי"ש. ולפי"ז י"ל דאף שהקמת מרע"ה היה עם נס משמיא, אבל הוא סלל את הדרך דע"י כחו יוכלו למצוא בעצמם ובתוכם את הכח להקמת הקרשים, ומעתה יוכלו להקים את המשכן בכל עת ובכל מצב גם כשאינם ראויים לנס,

בנו ה"כתב סופר" זצ"ל אומר: חז"ל אמרו 'ויברך אותם משה' אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. הנה סגנון ברכה זו קשה להבין, כי היה צריך לומר יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ולא סתם יהי רצון. ועוד, הלא הבטיח ד' בעצמו, באם 'ועשו לי מקדש' אז 'ושכנתי בתוכם', ולמה היה נצרך עוד לברכה?

אבל באמת ראה משה, אשר הכל נעשה כמו שצוה ה', וכעת היה חסר עוד דבר אחד, שלא יעלה במחשבתם מחשבת פיגול חלילה להתפאר במעשה ידיהם, רק שתהיה מחשבתם זכה וברורה, ויתכוונו וישתוקקו לתכלית אחת לזכות להשראת השכינה, ובברכה זו בירכם משה רבינו: יהי רצון – היינו רצון שלכם, יהיה כעת אך ורק – אשר תשרה שכינה במעשה ידיכם, לא מחשבה אחרת, ואז יקיים ה' את הבטחתו וישכון ביניכם, נמצא אשר "יהי רצון" לא מוסב על השי"ת כביכול רק על ישראל, ומשמעו ברצונכם יהיה שתזכו שתשרה שכינה במעשה ידיכם.

ורעיון דומה יש בספה"ק "בית ישראל" עה"פ "רצון יראיו יעשה", שהשי"ת עושה שליראים יהיה רצון...

שואל הרבי ר' זושא זי"ע - וכך מובא בשמו בספר "מנורת זהב": למה הכפילו 'והנה עשו' ו'כן עשו? אלא, איתא באבות: "העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד", כלומר שמכל מצוה נוצר מלאך טוב ומכל עבירה נוצר מלאך רע. אבל – אמר הרבי ר' זושא – אני עוד לא ראיתי מלאך רע שנוצר מעבירת ישראל שיהיה שלם בכל איבריו. אם יש לו ראש חסירה לו רגל, אם יש לו רגל חסרים לו הידיים והלב, כי אין כלל בנמצא יהודי שעושה עבירה ברמ"ח איבריו. וכאן מספרת לנו התורה "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה – כאשר צוה ה' כן עשו", בשלימות נפלאה.

החיד"א זצ"ל מפרש: שמשרע"ה ראה הכל, 'והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו', כלומר: העשייה היתה כדת, אבל היו פרטים שלא נעשו בכוונה הראויה, 'ויברך אותם משה – שתשרה שכינה במעשה ידיכם', שכיון שעשו כדון, תשרה בו השכינה גם אם יש חסרון

הנמשל: אף משה רבינו נהג כך, כיוון שנגמרה מלאכת המשכן, שנעשתה בנדיבות לבם של כל בני ישראל, הביא בקבלת המשכן את כל בני ישראל והעמיד אותם לפני ה' ואמר להם: כל בני ישראל – בניך הם האומנים של בית מקדשך. כל ישראל יש להם חלק במשכןך.

בספה"ק "אגרא דכלה" מבאר את מאמר הכתוב: דהנה עושי מלאכת המשכן חששו שמא אינם יכולים לכוון כל הכוונות הנצרכות לבנין המשכן, ועל כן עשו את כל מלאכת המשכן על דעת הקב"ה, וגם היו מכוונים על דעת משה רבינו, ובזה נשלמו כל הכוונות מאליהן.

וזה שאמר הכתוב 'ועשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה', רצ"ל שהיו מכוונים בדעתם לעשות הכל על דעת כוונת 'אשר צוה ה'' ועל דעת וכוונת 'את משה', ולזה מסיים הכתוב 'כן עשו', שאכן נעשה ונשלם הכל עפ"י כל הכוונות.

וירא משה וגו' והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה: (לט ט)

לכאורה הפסוקים הללו, הקודם "ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל", והמשך הפסוק כאן, לכאורה נראית בהם כפילות והם קשי הבנה. ואפשר לומר אומר ה"חתם סופר" זצ"ל: כי מלאכה היא מה שעשו למעשה בידיהם ממש. ועבודה – הכוונה לנדבת לבם אף בלי מעשה. כמו שמפרש הרמב"ן את הפסוק 'ועבדתם את ה' אלקיכם'. וכמו שאמרו חז"ל: איזהו עבודה שהיא בלב? הווי אומר זו תפילה.

והכתוב אומר: 'ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה' היינו כחפץ ה' שהתנדבו בלב שלם. אולם מנין היה משה יודע מה שבלבם, אם התנדבותם היתה בכל לבם, על זה אומר הכתוב: 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה'' שהעשייה היתה בלי פגם ובלי קילקול, מכאן ראה שנדבתם היתה מלב טהור ולשם שמים וכרצון ה'. שאילולא כן לא היו זוכין עושי המלאכה, הם שליח הציבור, שיצא מתחת ידם דבר משוכלל ומתוקן כל כך. 'כאשר צוה ה' כן עשו', על דרך – שליח ציבור שתפילתו שגורה בפיו סימן טוב לשולחיו, לכן – 'ויברך אותם משה'.

הרה"ק רבי חיים מאיר מויז'ניץ זי"ע אמר: עפ"י דברי חז"ל (יומא פו) אביי אמר וכו' שיהא קורא ושונה וכו' ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות וכו' אשרי אביו וכו', אבל מי שקורא ושונה ואין משאו ומתנו באמונה עוסק באמונה נתחלל שם שמים על ידו יותר ממה שנתחלל ע"י ע"ה שאינו עוסק באמונה. לכן על תלמיד חכם להזהר ביותר שיהיה משאו ומתנו באמונה. ולזה כאן כשגמר המשכן ונתקדשו ישראל בקדושה יתירה כי ה' שוכן בקרבם הזכיר להם משה כעת יה"ר שתשרה שכינה במעשי ידיכם 'ויהי נועם וכו' ומעשה ידינו כוננה' כעת הזמן להזהר במעשה ידיכם שיהיה באמונה למען יתקדש ש"ש על ידכם.

בספרים: בשעת הקמת המשכן, שעת השראת השכינה, היה העם חדור רגשות נעלים והתרוממות הרוח, 'ויברך אותם משה': יהי רצון שלא תעזבכם השכינה הקדושה ותלווה אתכם אף בימי המעשה. וזה "שתשרה השכינה – גם – במעשה ידיכם".

ביום החודש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד: (מ ב)

שואל הרה"ק ה"בני יששכר" זי"ע: מדוע לא כתוב בקיצור – באחד לחודש הראשון. והנראה עפ"י"מ שקבלנו מהרבי ר' מנחם מנדיל מרימנוב זי"ע, שאותן הי"ב ימים הראשונים של ניסן – ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי לי"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, וכידוע שהרבי מלובלין זי"ע היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה כל החודש "כנודע הדבר בפרסום לחבורתנו", ובאותו שנה שנתקדש בישיבה של מעלה בחודש מנחם-אב, לא כתב רק עד מנחם-אב, והענין הוא בפרסום. וא"כ לפ"ז, יום הראשון הוא כנגד כל החודש הראשון, וז"ש 'ביום החודש הראשון' – ר"ל באותו יום שהוא נגד החודש הראשון, היינו ב'אחד לחודש'.

ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם וכהנו לי והיתה להיות להם משחתם לכהנת עולם לדרתם: (טו)

'משחתם' כפשוטו – היינו משיחת הכהנים בשמן. אבל הרמ"ע מפאנו זצ"ל ב"עשרה מאמרות" פירשו מלשון 'השחתה'. וכתב: דמטרת הכהנים ויעודם, שהם

בכוונה! וכך הוא גם במעשה המצוות – אם מקפידים אנו לעשותן כדון, שורה בהן השכינה כאילו כווננו כל הכוונת!

ברש"י: אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו וגו'.

שואל הרה"ק ה"תפארת לשמה" זי"ע: לכאורה למה הוצרכו לברכה זו, והלא אמר הקב"ה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' – הרי שהבטיח שישרה בתוכם, ולמה להם ברכה על כך?

ומבאר: דהנה יש לדקדק באמרו 'שתשרה שכינה במעשי ידיכם' – היה לו לומר שתשרה שכינה במשכן? וי"ל שמה שבירך משה שתשרה שכינה וכו' אין הכוונה על המשכן, אלא על מעשי ידיהם במשא ומתן וכדו', דהיינו הואיל ותרמו מנכסיהם תרומת ה' למשכן, על כן תחול הברכה על כל הנשאר בידם, דכשם שבתרומה חיטה אחת פוטרת את הכרי ובעה"ב מתברך על ידה כמ"ש על המפריש מעשר 'והריקותי לכם ברכה עד בלי די', כן הכא בתרומת המשכן תשרה הברכה על כל הנותר אצלם.

רבה של פיוטרקוב הגאון רבי משה חיים לאו זצ"ל הי"ד היה אומר: גם בימי המשכן היה לכל תורם פנימיות משלו, היו שהשתייכו ל'אשר ידבנו לבו' והיו שהשתייכו לאשר "ידונו" לבו – לבם דוי בפתיחת הארנק, אך אין ברירה... ואילו משה רבינו לא ניסה אפילו לבדוק את הדחף של כל יחיד ויחיד אלא ראה את כולם בתור חטיבה כוללת – 'והנה עשו', רצונו של הקב"ה התמלא כיאות, מה לו לחקור כיצד ואיך, אין לו כי אם לברך את כל בני ישראל כאחד...

הרבי ה"בית ישראל" זי"ע שאל בשם אביו הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע: מהו כפל הלשון 'והנה עשו אותה' – 'כן עשו', ותירץ, דהנה לעיל על הפסוק 'אשר הכינותי' איתא ברש"י לשון חכמים, כבר מקומו ניכר, מכאן שביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה. וכן במשכן גם איתא, שהקב"ה ציוה למלאכים לבנות משכן למעלה, ולפי זה לא קשה כפל הלשון, משום שזה קאי על משכן של מעלה, שמשרע"ה ראה שהמלאכים עשו למעלה את המשכן כהלכתו, אז הבין שהעשייה של מטה גם היא בסדר, ובירך אותם על כך – 'ויברך אותם משה'.

ממדת החסד [זוהר ח"ג קמה]: להפוך את מידת הדין וההשחתה לרחמים ולחסד נצחיים וברי קיימא!

אומר ה"משך חכמה": יתכן לומר שעל מעלת אהרן לא היה משה מתקנא שהרי גם הוא זכה למעלות בהיותו נביא ומלך, אבל על מעלת בני אהרן היה מתקנא, שהרי הוא, משה, לא זכה לכך שבניו יקבלו מעלה וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק: 'אל תקרב הלום' שביקש משה לו ולזרעו וכו'. ואם כן היה מקום לחשוש שאולי משה לא ימשח את בני אהרן בשמחה ובלב שלם, לכן אמר 'ומשחת אותם' בשמחה וברצון גמור 'כאשר משחת את אביהם'.

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל: למה לו לומר 'כאשר משחת את אביהם' דייקא. ונראה, דהנה איתא בכריתות עה"פ 'כשמן הטוב על הראש', דשני טיפי השמן היו תלויות בזקנו של אהרן, ועל דבר זה דאג משה שמא ח"ו מעל בשמן המשחה ע"י שנפלו מראשו על זקנו, יצתה בת קול 'כטל חרמון שיורד על הררי ציון', מה טל אין בו מעילה אף שמן שבזקן אהרן אין בו מעילה.

והנה בלי ספק ירדו גם טיפות אלו על זקן בני אהרן כמ"ש 'כאשר משחת את אביהם', ולמה לא מצינו שנצטער משה גם מטיפי בניו? וי"ל דהנה איתא שם שמושחין על המעיין כדי שתמשך מלכותו כמעין. ונראה שזה מרומז בטיפין שירדו מראשו על זקנו להורות על המשכת הכהונה לדורות הבאים. הוא תינח בבני אהרן צריכין את הטיפין המורים על המשכת גדולתם לבניהם, אבל אהרן שכבר נמשחו בניו אתו, למה לו הטיפין, לכן נצטער משה עליהן עד שיצתה בת קול. וזשה"כ 'והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם', להורות שתמשך גדולתן לעולם.

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן: (מ יז)

ויקם משה את המשכן וגו': (מ יח)

אומר ה"כתב סופר" זצ"ל: יש לדקדק על כפל הלשונות 'הוקם – ויקם'. ותו, רש"י פירש לעיל [לט לג] 'הוקם המשכן – הוקם מאליו', אם כן היאך אמר אחר כך 'ויקם משה את המשכן'.

ונראה, שלאחר שמונת ימי המלואים שבהם נתקדש כבר המשכן ושרתה השכינה – אז הוקם מעצמו, ולא

היה בו טורח כלל. אבל כל שמונת ימי המלואים שקודם ר"ח, שהיה משה מקימו ומפרקו אז היה טורח להקימו. וזהו: 'ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן' – דהיינו הוקם מאליו. 'ויקם משה' – היינו קודם ר"ח ניסן, בשמונת ימי המלואים – משה הקימו.

החיד"א ב"נחל קדומים" כותב: הוק"ם אותיות מקו"ה. אפשר לרמוז מ"ש בפ"ב דברכות: למה נסמכו אהלים לנחלים שמעלין לטהרה, וזה הרמז שביהמ"ק הוא כמו מקוה, ואידי ואידי מטו אהדידי מקו"ה המשכן עבלה"ק. בשם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל: בבנין המשכן כתיב: 'ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וגו', אשר צ"ע, למה משה בעצמו היה צריך לבנות את המשכן, הלא היה יכול לשלוח אחרים להקים את המשכן, דהלא במצוה שאפשר לעשות על ידי אחרים אין היתר להפסיק בלימודו, ואמר: דחזינו, דכשבונים מקום קדוש אין להניח למסור לאחרים אפילו לעשות את הפעולות הגשמיות [כגון אסיפת הכסף וכדו'] ואם ימסרו לאחר את העינים האלו הסוף לא יהיה טוב.

מן אד"ש: משה רבינו לא היה לו חלק במלאכת מעשה המשכן, לזאת ניתנה לו ההקמה, זה היה המכה בפטיש, גם מכה בפטיש הוא מלאכה, וכת"י הוקם המשכן וברש"י מתנחומא שא"ל הקב"ה עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף מאליו, גם השבת כן היא, ענין נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, הגם שהשבת הוא מאליו, מדלעילא, מקדשא וקיימא, מ"מ 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת', הם עושין את השבת, ובגמר מלאכת המשכן כתי' 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד וגו' ויברך אותם משה', גם בשבת בגמר הבריאה כן הוא, 'ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וגו' ויברך אלקים את יום השביעי', כאשר הי' הגמר אזי היתה הברכה.

ויפרוש משה את האהל וגו': (מ יט)

בגמרא [נדרים לח.]: אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גיבור ועשיר, וכלם ממשה, דכתיב גבי המשכן 'ויפרוש משה את האהל' וכו', ואמר מר משה רבינו פירשו, ודלמא ארוך וקטן היה וכו'.

ברש"י: ארוך בקומה וקטן בכח עכ"ל.

ה"מלא העומר" מבאר את המילה 'ויקח' שנאמר כאן, לפי שבתחילה היה העדות באהלו של משה, כמ"ש 'והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה', ולזה אמר בזה 'ויקח' – מה שלא נאמר בשאר דברים שלא היו באהל משה.

ויערוך עליו ערך לחם לפני ה': (מ כג)

מבאר המהרי"ל דיסקין זצ"ל: צ"ל מאי כוונתו באומר 'ערך לחם', והרי היה יכול לומר 'ויערוך עליו לפני ה', ומהו שהוסיף תיבות אלו? וי"ל דבא לחדש בזה שמש"ר ערכו בשבת בלבד, ולא אכלו בשבת שלאחריה, דבתוספתא דמנחות [פ"ז ה"ב] איתא דר' יוסי אומר כל ז' ימי המלוואים היה שולחן בטל בלא לחם, לפי שלא נגמרה מלאכתן למוצ"ש לא סידרו עליו את הלחם אלא בשבת בזמנו וכו', ויערוך עליו ערך לחם לפני ה' כאשר ציוה ה', היכן ציוהו ביום השבת, ביום השבת יערכנו לפני ה', עב"ל התוספתא עיי"ש.

ונמצא לפי זה שבשבת השניה לא היה משה רבינו כהן כלל, ולא יכל ליקח שש החלות השייכים לכהן הגדול, אלא רק אהרן ובניו הכהנים אכלו זאת וזהו שבא הכתוב למה שמה שערך משה בשבת היה ערך לחם, ללמדך דאת הלחם רק ערך משה לפני ה' כאשר ציוה ה', וזה נעשה ביום השבת אבל הוא לא אכל מהם לאחר מכן.

וישם את מסך הפתח למשכן: (מ כח)

מבאר הרה"ק ה"דעת משה" מקוזניץ זי"ע בדרך מוסר: דהנה הפה נקרא פתח כי הוא פתח לפתוח פיו בשירות ותשבחות ודברי תורה, ולכן צריך להיות בבחינת 'פסח' – וכמו שדרשו קדמונינו 'פסח' – אותיות 'פה סח', ס"ח בגימטריא "חיים".

ונראה, דהרצון בזה שישמור פיו ולשונו מלדבר לשה"ר ורכילות ליצנות ולשון שקר, כי כל אלה הוא מסט"א לא מסטרא דחיי, כי אם יקדש פיו לדבר בו תמיד דברי תורה וקדושה ודברי אלקים חיים.

וזה מאה"כ 'וישם את מסך הפתח' – ששם הבורא ברוך הוא מסך ומחיצה לפני ה'פתח', הוא הפה כנ"ל, לשמור פיו ולשונו. וכל זה הוא 'למשכן' – בכדי שיוכל להיות משכן ומעון לשכון בו כבודו ית"ש, כי באם אינו נוצר פיו ולשונו אזי אין אני והוא יכולים לדור כאחד, אבל כשמקדש עצמו כו' אז היכל ה' שמה.

המהרש"א שם מביא בשם הרא"ש שלמה לא מביאה הגמ' שהיה גיבור מקרא קודם, דכתיב 'ויקם את המשכן', והקרשים היו כבדים ותו ליכא להקשות כדלעיל, והקשה המהרש"א מאי פריך, דילמא בנס היה, כדסמיק ליה 'הוקם המשכן' דהוקם מאליו משמע וכו' עיי"ש.

ומתרץ הגה"ק ה"זרע שמשון" את קושית הרא"ש: שעיקר הראיה באה מ'ויפרוש משה את האהל', שאם לא היה לנו אלא את הפסוק 'ויקם את המשכן' – הייתי יכול לומר דאה"נ שמשה לא היה גיבור אלא שרצה הקב"ה שגם הוא יתעסק במלאכת המשכן, כמו שהוריד לנשיאים מן השמים את אבני השוהם כדי שיביאו גם הם איזה דבר לנדבת המשכן, אמנם עתה שכבר כתיב 'ויפרוש את האהל' וכו', א"כ כבר עשה משה חלקו, ולמה לא הקים בצלאל את המשכן, אלא ודאי מפני שמשה גיבור היה. עיי"ש.

ויקח ויתן את העדת אל הארץ וגו': (מ כ)

ויתן את השלחן וגו': (מ כב)

הרה"צ רבי משה מידנר זצ"ל [מגדולי ליטא וחסידיו סלוני] אמר: מה טעם מצינו בהקמת המשכן, שבכל שאר העשיות נזכר רק גוף המעשה – 'ויתן את השולחן, וישם את המנורה', ורק בלוחות כפל ואמר גם 'ויקח' וגם 'ויתן' ? ללמדנו בא, שבנוגע לתורה צריך אדם לקחת ולתת לקבל ולהשפיע, שלא יסתפק מקיחה, וישמור את תורתו לעצמו בלבד, אלא יעניק מחכמתו אף לאחרים...

אומר הרה"ק ה"דברי ישראל" ממודז'יץ זי"ע: הענין, כי עדות היא התורה, והשולחן היינו פרנסה ועושר כידוע, ותורה ופרנסה הא בהא תליא, שאם אין תורה אין קמח. וזהו 'ויקח ויתן את העדות', היינו התורה, 'ויתן את השולחן ויערוך עליו', היינו על התורה, 'ערך לחם', היינו כפי ערך ועסק קיום התורה – כן ערך הפרנסה.

לכאורה מיותרת כאן המילה 'ויקח' ? בספר "ליקוטים חדשים" כתב לתרץ, דבהרבה מקומות מפרשים חכמים את 'ויקח' – שלקחן בדברים, היינו בשידולים ובפיוסים. מש"ר פייס את הארון שהוא עצמו עשה בתחילה, על אשר הוציא ממנו עתה את הלוחות והניחם בארון שעשה בצלאל, וזהו 'ויקח' – שלקחו בדברים.

את הארמון וכל חדריו תמיד בכל עת ובכל שעה. אבל השר אינו מעז להיכנס לחדרים הנ"ל אלא אם כן קראו המלך במיוחד.

זהו שפירטה התורה כל פרט ופרט במלאכת המשכן והדגישה 'כאשר ציוה ה' את משה', ורק במעשה החצר לא נאמר הציווי, כי החצר היא מחוצה למשכן ובעשיית החצר לא חיבה משה לציווי כי כאן אין מקום לענוה, אדרבה, העשייה בחצר מורה על גודל ההשתוקקות להתקרב אל המלך. וזהו שנאמר אחרי מעשה החצר 'ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד'. משה רבינו לא מלאו לבו להיכנס להיכל, אלא נשאר עומד בחצר. בזכות זה נאמר לו אחרי כן 'ויקרא אל משה'.

זהו שנאמר בתהלים: 'אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך'. כלומר, זה שבחרת בו ותקרבהו צריך שישכון עצמו בחצריך בלי שום ציווי.

ב"ירחון ישראל סבא" מביא, שלכאורה צ"ב, הרי כבר נאמר לעיל בפרטיות כל סדר עשייתו, וא"כ כבר יודעים אנו כי משה כילה את המלאכה, א"כ לאיזה צורך אמר הכתוב 'ויכל משה'.

את המלאכה?

ואפשר לבאר עפ"י מ"מ שתמה הגה"ק ה"דברי יחזקאל" משינאוואו זי"ע, דהנה אמר הכתוב 'ארבעים יכנו', וחז"ל אמרו שמלקין רק ל"ט מלקות? ותירץ דהחוטא שמח בקבלת המלקות ביודעו כי בזה יכופר עונו, וא"כ כשמקבל רק ל"ט מלקות ולא יותר, אזי הוא מצטער מאד כי הוא סבור שעדיין אין לו כפרה, וצער זה נחשב לו למכה הארבעים. עכד"ק.

ויש לומר גם בזה כן, שמשה גמר את מלאכת המשכן נצטער וחשש שמא לא עשה די ושמא לא עשה כראוי לכבוד השי"ת, ועצם הצער נחשב כאילו עשה מלאכה, וז"ש 'ויכל משה' דהיינו הצער שנצטער בכלותו המלאכה – גם זה נחשב למלאכה בפני עצמה.

ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: (מ לד)

ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד: (מ לה)

אומר הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזמין זי"ע: שהיה כל המשכן מלא אהבת ישראל וכיסופים להקב"ה. כי המשכן וכליו באו מנדבת לבם ותשוקתם העזה של

את הכיור וגו' ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו וגו': (מ לא)

בגמרא [זבחים יט:]: אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו, שנאמר 'ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו'. ברש"י מפרש: משה ואהרן – תרין, ובניו תרין, שאף משה כהן היה בשבעת ימי המלוואים.

אולם הקשה בשיטה מקובצת שם: מדוע די בכיור שיש בו כדי לקדש ארבעה כהנים, והלא אהרן היו לו ארבעה בנים, ויחד עם משה ואהרן הם ששה, ואם כן שיצטרכו כיור שיש בו כדי לקדש ששה כהנים? ותירץ, שנאמר 'ואהרן ובניו' – ומיעוט בנים שנים. ומעין זה תירץ בכסף משנה ומסביר את הפסוק: שיהיה בכיור מים שירחצו ממנו משה ואהרן ושנים מבניו, שאל"כ היה צריך לכתוב 'וכל בניו'.

עוד תירץ: שבשמיני למילואים עבדו רק שנים מבניו שהרי שנים מתו.

הרש"ש מתרץ בפשטות, שמילת 'ורחצו' בפסוק אינה מתפרשת בלשון ציווי על העתיד אלא בלשון 'עבר', כלומר שהפסוק מספר את מעשה יום הקמת המשכן, ואומר שבאותו יום שם משה את הכיור ויתן שם מים וירחץ ממנו הוא ואהרן ובניו את ידיהם.

מעשה, רבי יוסי ברבי חנינא בעל המימרא בגמרא, סובר כר' לוי שאמר במדרש: שאחד מהדברים שמתו נדב ואביהוא שנכנסו בלא רחיצת ידים ורגלים, הרי שרק ארבעה אנשים רחצו באותו יום – משה ואהרן אלעזר ואיתמר, ומכאן למד שצריך שיהיה ראוי לקדש ארבע כהנים. ונכון.

ויקם את החצר וגו' ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה: (מ מג)

שואל הרה"ק ר' לייבלי אייגר זי"ע ה"תורת אמת" מלובלין: מדוע לא נאמר כאן 'כאשר ציוה ה' את משה', כדרך שנאמר בכל מעשה המשכן ובכל כליו, שבכל עשייה נאמר 'כאשר ציוה ה' את משה', ורק כאן במעשה החצר לא נאמר? ומדוע חוזר ונשנה בכל מעשה 'כאשר ציוה ה' את משה' וכי לא די היה לכתוב פעם אחת על כל מעשה המשכן?

ותירץ: זה מורה על גודל עניויותו של משה, אף שנאמר לו בכללות על מעשה מלאכת המשכן לא מלאו לבו לעשות כל פרט עד שנצטוו עליו במפורש. משל לשר גדול שהמלך אוהבו ונושא לו פנים, ונתן לו רשות לבקר

החושך, 'לעיני כל ישראל בכל מסעיהם' – אם יקח יהודי דברים אלו לנגד עיניו, בכל הזמנים ובכל המצבים, אזי "חזק חזק ונתחזק".

אומר הרה"ק ה"ייטב לב" זי"ע: כמו במשכן היו נוסעים וחונים רק על פי ה', כמו כן דבר זה יהיה 'לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם', היינו גם בגלות, לדעת שמה' מצעדי גבר כוננו, והוא מטה לבבינו אל מקום אשר יחפוץ להיותינו שמה.

ברש"י: מקום חנייתו אף הוא קרוי מסע. אומר ה"ילקוט יהודה": גם שבעת שלמראית העין יושבים בני ישראל לפעמים שקטים ושלווים במקום אחד וזה נראה כמקום חנייתו, - אף הוא קרוי מסע, כלומר, אף אז עלינו לדעת שזו רק תחנה זמנית ושעומדים לפני נסיעה חדשה. נדידה חדשה.

בספה"ק "אמרות טהורות" מביא שראה בספר "צרור החיים" בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנביל זי"ע שאמר משמו של הרה"ק רבי וועלוויל מזבאריז זי"ע, חז"ק פירושו שטארק זיך, כלומר מצד עצמך תתחזק, ועי"ז ונתחזק, נזכה שהקב"ה יחזק אותנו מלמעלה, ובאמת אף התחלת החיזוק בא מהשי"ת, אלא שהאדם צריך לעשות מה שביכלתו, ואז יזכה לסייעתא דשמיא על הכל.

בספר "תומכי תמימים" מביא מכתב מהרה"ק הרמ"מ מליובאוויטש זי"ע: שבכל סופי הפרשיות יש סכום הפסוקים ומסומן הוא, רק בפרשה זו אין סימן סכום הפסוקים ולא כלום? וכותב שלדעתו, שאין זו אלא טעות המדפיס, ואפשר שהיה כתוב "בלי כל סימן" – כלומר שהסימן הוא "בלי כל" היינו "צ"ב פסוקים – סימן! ובא הבחור הזעזער ותפס כפשוטו שאין כאן סימן והשמיטן ...

הרה"ק ה"זכרון יעקב" מדעש זי"ע כותב לקשר סיון ספר שמות עם תחילת ספר ויקרא וזלה"ק: ונראה לענ"ד לקשר הדברים, דהנה כתיב 'והצנע לכת עם ה' אלקיך' [מיכה ו ח], וידוע כמה הפליגו חז"ל בעונש המתפאר במצוה שעושה וכו' רק בהסתר צריך לעבוד את ה'.

ישראל, ממילא שרתה עליהם השכינה, עד שלא נשאר פירור ואתר פנוי מיניה, כי הכל היה חדור רוח הנדיבות ומאווי ישראל, לפיכך – 'וכבוד ה' מלא את המשכן'.

מספרים על המהרי"ץ חיות זצ"ל, שעבר פעם ליד בית כנסת ריפורמי, בית הכנסת הריפורמי היה בנוי ממש כמו כנסייה, וההתנהלות בו היתה בהתאם... במרומי בית הכנסת היה שלט גדול ומרשים: 'וכבוד ה' מלא את המשכן'.

אמר המהרי"ץ חיות: כאן מתאים דוקא לכתוב את סופו של הפסוק: 'ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד'...

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל ישראל בכל מסעיהם: (מ לח)

הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות כותב: "והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים, עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד אלוה-עלי אהליהם, והם הם המרכבה, ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד".

אומר הגר"א: כאן מעידה התורה שכל בית ישראל ראו את הענן יומם ולילה, ולא הנביאים בלבד זכו לזה. כי דמות ה' כביכול, הוא בענן, כנאמר: 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן', וזאת ראה כל העם, כמו שהתפלל משה 'ונפלינו אני ועמך מכל העם', והקב"ה הבטיח לו: 'נגד כל עמך אעשה נפלאות'. וזה הפלא 'כי ענן ה' ... לעיני כל בית ישראל'.

אומרים בשם המהר"ם שיק זצ"ל: 'כי ענן' – שפעמים יש לאדם 'ימים מעוננים' ברוחניות או בגשמיות, וקשה עליו לימוד התורה, עליו לדעת 'כי ה' על המשכן יומם' – שע"י שיתגבר על עצמו ויעמול בתורה מתוך הדחק יזכה לאור גדול כאור היום. אבל 'ואש תהיה' – אם לימודו הוא מחמת האש, והיינו שיש לו חשק והתלהבות גדולה בלימוד, ומשו"ה עוסק בתורה, אזי – 'לילה בו' סופו שיהא לילה דהיינו חושך. כי כאשר יסולק החשק וההתלהבות כאש חולפת, אזי יבוא

יהודי יכול לצייר לעצמו ולראות בעיני השכל את בית המקדש ואת המזבח והשולחן והמנורה, ואת הארון ועליו הכרובים פניהם איש אל אחיו וסוככים בכנפיהם, לראות כי אתה ה' מחסי ותחת כנפיו תחסה.

על השטיבל הגוראי בת"א שהיה בראשותו של הגאון הרב מוייערשוב זצ"ל, מסופר כי באחת השבתות, בהסיבם יחד לקידושא רבה – היה זה עוד במשכנו הראשון של השטיבל, בגרוזברג 5, כשרבי מוט'ל אוסטרובער [ליכטנשטיין] זצ"ל עוד התגורר בתל אביב – הבחין ר' בנימין מינץ ז"ל כי רבי מוט'ל אינו נוגע ב"טשולנט", החמין של שבת. מן הסתם לא היה רגוע בנוגע לדקדוקי כשרות. לא רצה לטעום מאומה מבלי שידע מקורו, ולברר לא רצה כמובן מפני כבוד הבריות. בא ר' בנימין ולחש על אוזנו: "ר' מוט'ל – אם לא תטעם כאן הרי שבבית כבר לא יהיה לך טשולנט..." מיד נתחייך ר' מוט'ל וטעם מהחמין שלפניו. הוא הבין היטב, כי פשוט, את הסיר הביאו מביתו הוא... מישהו הקיש על דלת ביתו של ר' מוט'ל, ביקש את קדרת החמין בשביל החסידים וזו נמסרה מיד, ללא עוררין...

סיפור נורא סיפר הגאון רבי אברהם פיינשטיין זצ"ל ראש ישיבת חברון:

הוא גדל בילדותו בתל אביב והושפע עמוקות מקרבתו של הגה"ח ר' מוט'ל אוסטרובער זצ"ל.

פעם אחת היה ר' אברהם, והוא עודנו ילד, מהלך בשכונתיה הישנות של תל אביב שעוד היו שייכות אז ליפו. הוא הגיע לקרבת שכונת מנשייה הישמעאלית כשלפתע הגיחו להם מולו שני גברתנים ערביים חסונים, לפתו אותו והחלו גוררים אותו לכיוון המסגד הידוע לשמצה "חסן בק", מקום מועד לפורענות. הוא ניסה להשתחרר מלפיתתם, קפץ וקירטע – ולשווא.

התקרית האיומה והפחד הנורא נתנו בו אחר כך את אותותיהם: משך כמה ימים ניטל מפיו הדיבור. אבל בעודו אחוז בידיהם החסונות, הופיע מאן שהו לא אחר

אמנם אצל מנהיגי ישראל לא נאמר זה, דהם צריכים להורות לעם דרכי ה', ו'הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו', ע"כ המה מוכרחים לעשות מעשיהם באתגליא, אמנם לזה צריכים התחזקות גדול שלא יתפס ברשת היצר להתגאות במעשיו הטובים.

ואפשר לרמוז זה במקראי קודש הנ"ל: 'כי ענן ה' על המשכן יומם' – כי משכן נקרא הצדיק שהוא משכן השכינה, על הצדיק יהיה 'יומם' – באתגלייא, 'ענן ה' – שמעשיו יהיו מכוסים בערפלי טוהר מעיני בני אדם, 'ואש' – דהיינו התלהבות, 'תהיה לילה בו' – בשעה שבני אדם ישנים.

'בכל מסעיהם' – היינו כשצריך להיות מנהיגם, 'אשר יוצאים ואשר יביאים' – ודו"ק, אבל זה צריך להיות 'חזק חזק ונתחזק' – כנ"ל עד שירגיש בנפשו שלא יזיק לו, כמ"ש במשרע"ה 'ויקרא' א' זעירא כאמור.

חזק חזק ונתחזק

אמרות טהורות מצדיקים זי"ע בענינים שונים:

ברוב המהדורות של החומשים, בסופה של פרשת פקודי לא מובא מנין הפסוקים וגם לא סימנם בגימטריא, כפי שמובא בסוף כל פרשה. למעשה יש תשעים ושנים פסוקים בפרשת פקודי, והשאלה היא, מדוע אין מנין פסוקים בסוף פרשת זו, וגם לא סימן גימטריא למנין הפסוקים.

בספה"ק "ברכת אברהם" [חנוכה] מובא: אמר לי פעם אדמו"ר מוהר"ש זי"ע [מסלונים], שבעיני השכל יכולים לראות יותר מאשר בעיני בשר. ואמר למשל שיש בעירות נדחות ברוסיה "קאצאפים" נבערים מדעת שלא ראו מעולם את פני המלך. אבל כשהמלך מכריז מלחמה מוכנים הם ללכת במסירות נפש אלי קרב להילחם לכבוד המלך ולאהבתו, וזה רק מתוך שרואים את המלך בעיני השכל. ולאידך כשאנשים אלו רואים בעיניהם – עיני בשר – כלי רכב שנדמה להם כעגלה שנוסעת מעצמה ללא סוסים, אינם מאמינים במציאותו וחושבים זאת לרוח רעה...

סיפר כ"ק האדמו"ר מסקולטן – מונסי שליט"א:

כאשר זקיני [הרה"ק ה"נועם אליעזר" זי"ע] הגיע לגור באמריקה לקראון הייטס וחיפש מקום להתגורר בו ולפתוח את בית מדרשו, עלו כמה וכמה הצעות שונות ועל כל אחד בירר תחילה אצל רבני המקום אם נותנים לו רשות לפתוח שם ביהמ"ד, כי לא הסכים בשום אופן שזה יהיה על חשבון מישהו אחר.

לאחר חיפושים נמצא מקום שהיה נראה כמתאים מאד, וכבר נתנו למוכר דמי קדימה בסך \$2000! לפני כשישים שנה היה זה סכום עצום! אחר כך הגיעה אמי הרבנית ע"ה יחד עם זקנתי הרבנית ע"ה לאותה הדירה כדי לארגן את הבית למגוריהם, ביני לביני כשסידרו שם שמעו לפתע את אחת השכנות שצעקה לעברם מחלון ביתה: "כבר יש בית מדרש ברחוב הזה"..." משפט זה היה מספיק בכדי שבאותו רגע יסבבו פניהם בחזרה ויחפשו מקום חדש! כמובן שאת דמי הקדימה כבר לא יכלו לבקש בחזרה...

הרה"ק ה"כנסת מרדכי" מסדיגורה זי"ע – שהרה"ק ה"נועם אליעזר" זי"ע החזיקו כרבו – שמע את הסיפור הזה ותיכף ומיד שלח לקרוא לזקיני זי"ע ואמר לו שבאותו רחוב בו הוא מתגורר יש בית שעומד למכירה וציווה עליו שיבוא להתגורר ממש בקצה אותו הרחוב שלו! כמובן זקני זי"ע נרעד כולו "איך יוכל להתגורר ברחוב אחד, ועוד ממש כמה בתים ממורו ורבו"..." אך הרה"ק ה"כנסת מרדכי" זי"ע ציווה בתוקף שיתגורר שם, וכך הוא.

הרה"ח ר' לייבל טייטלבוים ז"ל בשם הגאב"ד מטשעבין זצ"ל:

פעם פתח רבינו פיו במשל להוכיח כיצד אנשים מרמים את עצמם בשביל להשיג מאוויי נפשם. וסיפר: שהיה גוי שיכור ובני משפחתו בושו מהתנהגותו. פעם כאשר מצאווה מתבוסס בבוץ בשכרותו. פעם כאשר מצאווה והביאווה לחדר ריק והשכיבוהו על המיטה, לצד המיטה הניחו בגדי "גלח", לאחר שישן שינה עמוקה התעורר הגוי, ולתמהונו ראה בגדי "גלח" לצידו,

מאשר ר' מוט'ל בעצמו. לתדהמתו ראה הילד איך הלמדן החסיד המופלג נאבק בחוטפיו בכדי לשחררו ויכול להם... במסירות נפש ובכל כוחו נלחם ר' מוט'ל בחוטפים עד שהצליח לשחרר את הילד החטוף.

מסופר כי פעם שמע הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל הי"ד את אחד הגבירים בגור, כשהוא מתאונן בפני חברו שאין מכבדים אותו בש"ק בגור כראוי לו.

אמר לו הגר"מ בחיוך: מה לך כי תלון, הרי כסף הוא מוקצה בש"ק...

סיפר כ"ק האדמו"ר מנאראל שליט"א לכבו"ק האדמו"ר מסדיגורה שליט"א:

הנני חוזר תמיד על מאמר ששמעתי מאבי זקינכם [הרה"ק ה"כנסת מרדכי" זי"ע] כשהיה בתל אביב, בצעירותי הייתי מגיע הרבה לארה"ק [עוד קודם שאבי זצ"ל עלה להתגורר בארה"ק] בכדי לבקר את דודי [אח אמי] הרה"ק מקוידנוב – ת"א זי"ע שהתגורר בתל אביב. וכך זכיתי גם להיכנס לזקינכם זי"ע. פעם שמעתי ממנו דבר חידוש שאני חוזר על זה הרבה, והנני שמח כעת שזה חוזר לסאדיגער רבי עצמו...

תחילה אמר לי אז שבאותו השבת היה בעיה"ק ירושלים, ואמר שלבו כואב מב' עינים, א' שאינו יכול להתגורר בעצמו בעיה"ק ירושלים, וב' שיש שם כ"כ הרבה מחלוקת...

וציין אז לדברי האברבנאל, שבירושלים תמיד יש מחלוקת, משום שכתוב 'כי יד על כס-יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור', התיבה "יד" היא ר"ת האות הראשונה של אותו האיש הנוצרי ימ"ש, והאות האחרונה של הרשע הישמעאלי ימ"ש, ומשום ששניהם נולדו בירושלים ע"כ שולט שם הקליפה שלהם, ולכן יש כל כך הרבה מחלוקת...

שמחה של מצוה זו היתה כקן אור מתוך חשיכה לרבינו, למשפחתו ולכל יהודי המקום, להתוודע ולהגלות כי נצח ישראל לא ישקר, שרשרת הדורות הולכת ונטוויית הלאה, למרות מזימתם השפלה של הצוררים ימ"ש כי לא יזכר שם ישראל עוד.

בגין היות שמחה זו כה מרכזית ומשמעותית, הן כלפי החיים הציבוריים כאמור, והן כלפי רבינו ומשפחתו, בהיות רבינו הבן הגדול שזכה להגיע למצוות אחר שארבעה ילדים שיכלו בקטנותם, היתה ההתרגשות גדולה עד מאוד, הרבנית ע"ה חפצה בכל מאודה שתהא זו שמחה רבתי, ככל הניתן במושגי דז'ורין תש"ג.

כעבור עשרות שנים, שחה הרבנית הצדקנית ע"ה בעצמה את כל השתלשלות המאורעות ודברי ימי שמחה דקדושה זו, והרי הם לפניכם:

במשך החורף העתרתי והפצרתי כמה וכמה פעמים ברבינו הק', היות וזו לנו שמחת בר המצוה הראשונה, בחסדי ה', במה איפוא נוכל לחגוג את השמחה, כאשר בביתנו אין כמעט לחם לאכול. רבינו הרגיע, ניחם וחיזק, וגמר אומר: "עד אז יעזור ה'!" ואף הוסיף לומר ולהבטיח, כי לכבוד השמחה אוכל להגיש לפני האורחים דגים – דבר שהיה נראה בלתי מציאותי בעליל, בתנאי הימים ההם (במשך כל שנות הגלות לא היו דגים בנמצא כלל, אף לא בשבתות וימים טובים).

בבוקר יום אסרו חג הפסח, עם שחר, הלך רבנו עם בנו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע לשפת הנהר שזרם מחוץ לעיר, לטבילת טהרה עובר להנחת תפילין הראשונה, לקבלת נועם עול תורה ומצוות.

וכה סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע אודות מעמד נורא הוד זה: הנהר היה קפוא, מכוסה בשכבת קרח עבה. על מנת לטבול בו, היה עלינו לשבור בחזקה את שכבת הקרח. וכה אמר לי אז אאמו"ר הקדוש: "ראה נא בני ודע, שליהודי צריכה להיות תמיד מסירות נפש לדבר מצוה, לדבר ה'. בבואך לקבל עליך עול תורה כבר חיובא, זכור תמיד: "מ'קען נישט זיין קיין יוד, אהן קיין מסירות נפש!".

והיה משתומם ומהרהר בינו לבין עצמו: אולי גלח אני, ומה שמדמה אני שהנני איש פשוט ושיכור הרי זה רק חלום ובאמת הנני גלח".

השיכור קם ולבש את בגדי הגלח בשמחה, בדמיינו וחושב על הכבוד מלכים שירחשו לו כשיצא לרחובה של עיר, אומנם טרם פנה לצאת, עדיין היה ליבו נוקפו, אפשר שבאמת אינו גלח, תוך שמהורהר הוא בספקותיו, ניצנצה מחשבה פשוטה בליבו, כי יגש לספרי החכמה והמדע המונחים בארון, ייתי ספר ונחזי, והיה אם יבין בהם, הרי סימן טוב הוא כי אכן גלח הוא, ואם לאו הרי הוא אדם פשוט.

כמחשבתו כן עשה, ניגש לפתוח את הספרים ניסה לקרוא ולהבין את תוכנם, אך לדאבונו לא הצליח להבין מאומה מהנכתב שם. ברצותו לסגור הספרים באכזבה, הרהר לעצמו: שבאמת הינו גלח כמו שאר הגלחים, וצריך לומר שגם הם לא ידעו ולא יבינו בספרים... "סיים הרב מטשעבין את משלו, "זהו מה שאומרים כי הרצון מוליך וגורם לאדם לתרץ לעצמו כמו שרוצה, והכל כדי לרצות את עצמו"...

מסופר כי פעם נפגש הרה"ח ר' חיים טייטל ז"ל עם הרבי ר' מאיר'ל מאמשינוב זי"ע, ודחק בו ואמר: "מדוע הרבי לא מקרב את הגאולה?" נענה הרה"ק ואמר לו: "אתה אשם בכך...", נרעד ר' חיים ושאל: "אני? מדוע?!?", והרה"ק השיב לו: "חכמינו אמרו כי משיח מגיע בהיסח הדעת, ואתה הרי כל הזמן חשוב עליו..."

זכותם תגן עלינו

סיפורי השבוע

ליו"ד של הרה"ק ה"באר יעקב" מנדבורנה ז' אדר

אחד המעמדים הבולטים בתקופת גלות כ"ק ה"דבר חיים" זי"ע ומשפחתו בדז'ורין, היה שמחת בר המצוה של כ"ק מרן אדמו"ר ה"באר יעקב" זי"ע שנחוגה באסרו חג הפסח תש"ג.

הגבירים, ולן בבית גביר אחר. הכל רצו להתכבד בו ולזכות לארחו.

ישב החיד"א ולמד באישון לילה וביקש להריח בקופסת הטבק שלו לתוספת ריכוז, חיפש, ולא מצא את הקופסא. מזכר כי שכחה במקום הסעודה, קם וחזר לאותו בית, והודיע ששכח כאן את קופסת הטבק. קיבלה לידו ושב לאכסנייתו.

למחרת ביקש לכנס את כל בני הקהילה לבית הכנסת.

תהו ותמהו.

עלה החיד"א זצ"ל לבימה, וה"תוודה" בקול בוכים. פתח ואמר: "משכבר יודע אני את מיעוט ערכי. לבי דואב על הכבוד הרב שחולקים לי, אבל לא עלה בידי לשכנע שאינו מגיעני. אולם עתה, הן רואים אתם עין בעין – חפצתי בשאיפת טבק ולא גברתי על יצרי, והלכתי באישון לילה לקחת את הקופסא! רואים אתם מה חדל אני! וכתשובת המשקל הריני נודר בזה, שמהיום והלאה לא אריח טבק כל ימי חיי..."

סיפר הרה"ח ר' אריה לייב טייטלבוים ז"ל, הנודע בכינויו "ר' לייבל", ששימש נאמנה את שר התורה הגאב"ד מטשעבין זצ"ל בגלות רוסיה במלה"ע השניה, עד שבעזר ה' ארי עלה מבבל, ורגלי רבינו דרכו על אדמת ארה"ק ביום ד' ניסן תש"ו:

בבריחה שברחנו מלעמברג לסיביר, הגענו ביום שישי ליד כפר קטן הסמוך למחוז שווייטלובסקי, מקום שומם שנקרא בפאתי סיביר. שם היינו אמורים להמתין עד שיבואו להעבירנו את הנהר למחוז עבודה, ואמרו לנו כי שם יסודר לנו מקום בצריפים קטנים.

המקום היה מלא כולו ביתושים עוקצניים שעטו עלינו מכל עבר. הממונים הרוסים הודיעו כי סירות עץ צפויים לבוא ויעבירונו למקום העבודה.

ציפינו בכליון עינים לסירות העץ שיעבירונו למקום המיושב, אולם היום החל לרדת והשמש החלה לשקוע. ובהיות כי בחשיכה לא היתה אפשרות לשוט

בינתיים, מספרת הרבנית ע"ה, נעלתי את הבית והחילוני – אנכי והבנות – בהכנות נמרצות לקראת סעודת המצוה. הובאו העופות, והבנות יצאו בינתיים לשוק להרויח עוד כמה פרוטות בעסקאות זעירות, על מנת להביא אוכל הביתה, עבור בני המשפחה. לפתע נשמעו דפיקות בדלת, ובפתח ניצב מיודענו ר' מאיר כ"ץ. 'הרבי לא בבית, הלך אל הנהר', אמרתי לו, בעודו עומד במפתן הבית. 'אך, רעבעצן', קרא ר' מאיר, טרם שאסגור הדלת בפניו, 'הבאתי דגים לשמחת הבר מצוה!'

'אין זה מתאים עבור חסיד כמותך לשטות בי', ענית לו. 'והלא הכל יודעים שלא ניתן להשיג כאן דגים. הלא אפילו בשבתות ובימים טובים לא היו לנו דגים!' אך ר' מאיר התעקש וביקש שאפתח לו את הדלת, ואכן הציג בפני כמה דגים קטנים, עטופים בעלי כרוב (מחמת עינא בישא...). מיהרתי להכין את הדגים ולנקותם לפני בוא רבינו, וכאשר הגיע יכולתי לבשר לו בשמחה כי כאשר אמר – כן קם והיה, בס"ד, ויש לנו דגים לכבוד השמחה. רבינו קיבל את הבשורה בשמחה, ופנה לתפילת שחרית ולהנחת התפילין (שלו, כמובן) לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע.

הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זי"ע היה מחסידי הרה"ק רבי אלימלך מגראדז'ינסק זי"ע [יו"ד א ניסן תרנ"ב]. ופעם שאלו חסיד אחד, מדוע אינו נוסע לצדיק פלוני שחסידי הרבה נוהרים אחריו? והשיב לו הרה"ק בחכמה: דהנה אחז"ל [חולין ס:] שבעת בריאת העולם נבראו שני המאורות, המאור הגדול זו השמש לממשלת היום והמאור הקטן זו הלבנה להאיר בלילה, ובתחילת הבריאה היו שניהם שוים בגודלם, אך נתמעטה הלבנה מפני שקיטרגה ואמרה "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד", וכדי להפיס דעתה הרבה הקב"ה צבאיה על ידי הוככים. ובזאת סיים ואמר לשואל: מורי ורבי הוא בחינת השמש עצמו, ואינו זקוק שירבה לו צבאיו...

החיד"א זצ"ל בהיותו בצרפת, במסעותיו לביסוס היישוב היהודי ולומדי התורה בארה"ק, סעד בבית אחד

החסידיות בבני ברק ובחיפה, נענה לבקשת החרדים בנתניה ובא להשתקע בעירם, לנעוץ קנה בים החולין של עיר התיירות והקייט [בזמנו] ולהקים בה מרכז תורני וחרדי, לא היה קל הדבר, רצוף קשיים ומכשולים, רווי מאבקים וגדוש אכזבות. אבל בנחישות ובדביקות במשימה, בהארת פנים וחכמה עצומה, נבנה המרכז של חסידי דז'יקוב נדבך אחר נדבך. משפחה ועוד משפחה, ביכ"נ ועוד אחד, ובמרכז העיר התבצרה לה שכונה לתפארה, בכמה רחובות מקבילים המשובצים בתיכ"נ ומוסדות תורה וחסד, ת"ת וישיבות.

עם בואו, נערכה מסיבת קבלת פנים בהיכל ביהכ"נ הגדול במרכז העיר. בהשתתפות רבנים, עסקנים וציבור גדול. ואז הושלך הס, לבימה עלה הרה"ק ה"שפע חיים" מצאנז זי"ע, מייסד קרית צאנז שבפאתי נתניה. ועתה בא לברך את הרב החדש.

היה זה בשבוע של פרשת פקודי, והוא פתח את דבריו בפסוק מן הפרשה: 'ויעש על שולי המעיל – מעיל התכלת של הכהן גדול – רימוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר. ויעשו פעמוני זהב טהור, ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל סביב, בתוך הרימונים, פעמון ורימון, פעמון ורימון, על שולי המעיל סביב'.

ונחלקו רבותינו הראשונים בענין הפעמונים והרימונים:

רש"י מפרש שהרימונים היו כדורי בד צבעונים וחלולים, ובין כל שני רימונים שיבצו פעמון זהב שישמיעו קולו. והרמב"ן הקשה עליו, דא"כ לא היו הרימונים משמשים כלום, ואם לנוי – למה היו עשויים כרימונים חלולים?

לשיטתו של הרמב"ן היו הרימונים חלולים משום שהפעמונים נטמנו בהם והשמיעו קולם 'מתוך' הרימונים עיי"ש.

ואמר הרבי מצאנז זי"ע: "בידוע, שכלי המשכן ובגדי הכהונה רמזו לענינים נשגבים ונישאים, ונצפנו בהם משמעויות עמוקות.

בנהר, הודיעו לנו הרוסים כי עלינו לעשות את הלילה במקום במדבר השממה. אכזבה גדולה היתה לנו כשהבנו כי עומדים אנו לעשות את השבת בעמק הבכא. גם השבתות שעשינו על הרכבת לא היו דבר פשוט, אך כאן במדבר השממה כשכל המעופפים העוקצניים סביבנו, הדבר היה עבורנו סבל נורא.

בליל שבת ראיתי את הטשעבינר-רב פונה לזווית להתפלל תפילת קבלת שבת וערבית, לאחר מכן עמד וקידש על פת חרבה שהיה בידו. כך שהינו שם כל הלילה ללא כל אמצעים חיוניים, כשהאיר השחר של יום השבת קודש, החלו לבוא הסירות בכדי להעבירנו לעבר השני. כחמש עשרה סירות היו עבור כל הנוסעים, וכולם נדחפו במהירות לעלות על הסירות, בנחשם נכונה כי בעבר השני של הנהר המקום מיושב ונקי מאלפי היתושים שסבלנו מהם מרורות כל ליל השבת.

עקבתי אחרי רבינו באותה עת, וראיתיו כי פונה אל הצדדים, ונמנע מלעלות על הסירות, היו כמה שפנו אליו והציעו לו לעלות ראשונה, אך הוא חמק ולא עלה. אם כי חושבני כי אילו היו מעלים אותו בכח לא היה מתנגד, אך עב"פ מאליו לא רצה לעלות על הסירה ביום השבת קודש, אף כי בגין כך היה מוכרח לשהות במקום זה לילה נוסף, שלאחריו, עד למחרת יום ראשון, כי בלילה לא שטו הסירות, והיה בזה ענין של מסירות נפש לש"ק מגודל צער היתושים הרבים שעופפו במקום ועקצו ומצצו דם ללא רחמנות. גם לא היה שם שום פריט או ריהוט לישב או לנוח, לא כסא, לא מיטה ואף לא כרית, מי מדבר על קורת גג. ואכן, כולם עלו על הסירות וכמדומני שלא נשאר שם אנשים כלל, ורק רבינו עם הרבנית ובתם נשאר שם כל יום הש"ק וכל ליל מוצ"ש, ולמחרת ביום ראשון ראינו אותם מגיעים בריאים ושלמים בסירה שהביאתם.

בשנת תשל"א היה הדבר: [מ"מעין השבוע"]

איש האשכולות רב הפעלים והמעש, הגה"צ בנש"ק רבי נפתלי חיים אדלר זצ"ל מדז'יקוב, וחדב"נ של הרה"ק ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ זי"ע, וממקימי הקריות

למרחוק, במשך כל שעות היממה בלימוד במשמרות, היה לשם דבר.

והנה למרות הכל, התקיים בשלושה בחורים מבחורי הישיבה "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", והם נפלו ברשתו של היצה"ר של אותו הבור שרבים חללים הפיל. הוא אמנם לא פעל בכלים טכנולוגיים למיניהם, אבל היה מספיק הרסני ומסוכן כשהסתתרו בינות לדפים של קונטרסים קטנים ותמימים למראה, "בוכעלעך" כמו שכונו אז, אותם הפיצו אנשי ההשכלה של אותו הדור, קונטרסים שלעגו במפורש ובמרומז בכל הקדוש והיקר. אותם בחורים רק הציצו לתומם בתוך הספרונים, אולם עד מהרה נפגעו ואיבדו כל טעם בלימוד, ובחור שמאבד טעם בלימוד, בוודאי בישיבה כמו וולוז'ין, מוצא את עצמו מהרה משוטט ברחובות ומחפש סיפוקים אחרים.

שמות שלושת הבחורים שנשרו מעולם הישיבות היו: "מרדכי דער יחסן". "חצקל דער עמקן". ו"לייבל" דער מתמיד".

אחריתם של השניים הראשונים לא נודעה, חוץ מהעובדה שהם פרקו כל עול והגיעו עד שאול תחתית. אולם מסלול חייו של לייבל"ה נודע לבסוף.

מיד עם עזובו את הישיבה, וירד מדחי אל דחי, חשב לייבל"ה לפחות להשקיע את כשרונותיו הברוכים בתחום המחקר ופנה ללמוד באוניברסיטת פטרבורג. הוא הוציא די מהר דוקטורט, ופילס דרכו בצמרת עד שהתמנה בחלוף שנים מעטות לסגן נשיא האוניברסיטה חלום של כל גוי.

חולפות עוד כמה שנים ונשיא האונברסיטה הישיש מת. עם תום ימי האבל, דופקים על לשכתו של לייבל"ה – המנכ"ל ועוזרו הראשי, ומציעים לו את המשרה הכי נחשקת ברוסיה, אולי מספר שניים אחרי הצאר ניקולאי... מובן שלייבל"ה ממהר להסכים, אולם אז מוסיפים השניים ליידע אותו כי ישנה איזו בעיה קלה: היות והם מודעים לדבר יהדותו, עליו להבין כי לא יתכן שנשיא אוניברסיטת פטרבורג יהיה יהודי... אולם לכל בעיה ישנו פתרון קל מאוד – עליו פשוט להתנצר!

המעיל שצבעו תכלת, רומז לכסא הכבוד אשר בשמים ממעל. הרימונים והפעמונים בשוליו רומזים לנשמות ישראל החצובות מתחת לכסא הכבוד, והם חלוקים לשנים, יש בעם ישראל "פעמונים" ויש בו "רימונים", ולא בכדי היו הרימונים חלולים... כי אחז"ל [ברכות נו.] שאפילו הריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון – הרי לך רימון חלול. ריק לכאורה, אבל גם הוא מחובר אל הקודש, חצוב מכסא הכבוד, נשמה יהודית המבקשת תיקונה...

הנה כי כן, יש רימונים בשלל צבעים – ויש פעמוני זהב טהור: יהודים הזהירים בקלה בכחמורה, מעשיהם מושלמים והם יקרים וזוהרים כזהב. אך אסור להם להסתפק בכך ולומר "שלום עלי נפשי", נתמקד בעצמנו ונשלים את נפשתינו ובכך דיינו. לא ולא! ישראל ערבים זה לזה [שבועות ט.], ואיך נראה בתעות אחינו, איך נהיה שווי נפש בהנתקם ממורשתנו? חייבים אנו להיות "פעמוני זהב", להשמיע קולנו, לקרוא להם לשאת עין ולב, ולדבוק בבוראם, לשוב למורשתם, לומר להם: חידלו מלהיות אריג צבוע וחלול, והיו גם אתם לזהב צלול!"

"וכאן – אמר הרבי – נחלקו רבותינו במיקומם של הפעמונים, אלו ואלו דברי אלקים חיים. לפני שנים מספר ייסדתי את קרית צאנז ליד נתניה, הפעמון ליד הרימון, זה השלב הראשון, ואז מגיע השלב השני, בו אפשר להקים מרכז תורני בנתניה עצמה, פעמון 'בתוך' הרימון, פעמון שימלא את ריקנותו..."

את הסיפור דלהלן סיפר ה"חפץ חיים" זצ"ל:

הימים הם ימי הזהר של "אם הישיבות" ה"ה ישיבת וולוז'ין המעטירה בנשיאותו של הגאון רבי חיים זצ"ל, שהיה תלמידו של הגר"א מווילנא זצ"ל, אי שם לפני כמאתיים שנה:

450 בחורים למדו באותה עת בישיבה הליטאית הראשונה בעולם. ולא סתם בחורים, כי כדי להתקבל לישיבה היה על הבחור להיבחן אצל ראש הישיבה לפחות על שני סדרים בש"ס בעל פה. הריתחא דאורייתא שפרץ החוצה מבין כותלי הישיבה והגיע עד

הוא ממחר לחזור ללשכתו, אוסף את חפציו ומטלטליו במהירות, יוצא בחסות החשיכה אל תחנת הרכבת, ויוצא ברכבת הראשונה לוולוז'ין. בהגיעו לוולוז'ין בשעות הצהריים, הוא לא מתמהמה, ופונה היישר אל הישיבה שנשארה בלי כל שינוי. הוא מקווה שר' חיים עדיין מכהן כראש ישיבה, או שמא בנו ר' איצ'לה כבר ירש את מקומו. הוא חייב לגשת אליהם ולבקש דרך תשובה. הוא נוקש שתי דפיקות בדלת חדרו של ראש הישיבה ונכנס. רבי חיים הישיש מרים אליו את עיניו ותוך שבריר שניה פונה לקראתו בצהלה ובידים פרושות: "לייבל'ה, כל כך הרבה שנים חיכיתי לך ידעתי שתחזור!"

"ישבתי בשעתו "שבעה" על שלושת תלמידי שירדו מדרך הישר, כשבאחד מימי השבעה בא אלי בחלום מו"ר הגר"א מווילנא זצ"ל, והתעניין אצלי מה זה ועל מה זה. וסחתי לו על: מרדכי דער יחסן. ועל חצקל דער עמקן. ועל לייבל'ה דער מתמיד שפרקו עול ל"ע. הגר"א שאל הרבה על השניים הראשונים ועליך, ואחרי שענית לי הפטיר לי: אויף לייבל'ע דארפסט נישט זארגען, לייבל'ה וועט נאך צוריק קומען... והסביר: כי אותיות התורה שלמד בשעתו בהתמדה מיוחדת, יעלו עד לכסא הכבוד, כשראו שהגיע לנסיון גדול, התחננו וקיבלו אישור מיוחד לרדת לעולם, לבוא ולהישמע בבת קול באוזניו של לייבל'ה, עד שיגרום לו לחזור למוטב..."

סיפר הרב מוצפי שליט"א

רבי חיים יהודה לייב אויערבאך זצ"ל אביו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ייסד בעיר העתיקה את ישיבת המקובלים "שער השמים". באותם ימים לא היו המקובלים קרובים ללבם של אנשים רבים, לא כמו בימינו, שכולם נותנים כששומעים שמדובר במקובלים... משנה לשנה צברה הישיבה חובות, ובלית ברירה נאלץ הרב אויערבאך לנסוע לארצות הברית לאסוף כסף עבור הצרכים הדחופים שהלכו ונתרבו. מטוסים לא היו באותם ימים, והמסע התאפשר רק באנייה אשר עצרה במקומות רבים בדרך. נסיעה כזו

לייבל'ה בולע את הרוק וכל גופו נשטף בזעה קרה, הוא אומנם נמצא עמוק בשאול, וכבר מזמן שאינו יודע שבת והנחת תפילין מה הם, אולם עדיין נשארו אצלו אי-אלו קוים אדומים.

האורחים בחדרו קולטים את סערת רגשותיו וממהרים להרגיעו, תוך כדי שהם קמים ועוזבים את החדר: "אתה לא צריך להחליט מהרגע להרגע, קח לך את הזמן, תחשוב, תישן על זה שנים-שלושה לילות, וביום ראשון בבוקר תודיע לנו על החלטתך".

בשניים-שלושה לילות שהללו נתנו לו לחשוב, לא יכל לייבל'ה כמעט לעצום עין מרוב ספיקות ולבטים. לרגע אחד הוא חשב שאולי כן עליו לענות בחיוב להצעה, כי ממילא גם עכשיו הוא מתנהג כגוי גמור, ואז הגיע קול אחר שהצליף בו כשוט "איך אתה לא מתבייש בכלל לחשוב על כיוון כזה?"

במוצאי שבת, שעות ספורות לפני שהיה צריך לתת את תשובתו הסופית, חש לייבל'ה שהלחץ מוציא אותו עוד רגע מדעתו, והחליט לצאת קצת החוצה לשאוף אוויר רוסי קריר. הוא התיישב על ספסל רחוב מזדמן והצית סיגריה משובחת. ושוב המחשבות באות ומציפות אותו ולא נותנות לו מנוח.

והנה מבעד למחשבות המבלבלות, הוא לפתע שומע ניגון מוכר המתנגן לו מאי שם: "לימא מתניתין דלא כרבי יוחנן... איי איי זאגט די הייליגער תוס' ואם תאמר...".

לייבל'ה קם בסערה מהספסל, משתומם כולו, מסתבר שכאן בפטרבורג גר לו בסמוך איזה יהודי שיושב כעת בשעת לילה מאוחרת על תלמודו. הוא נשבה בקסמים של הצלילים הרחוקים והמוכרים. כמה שנים עברו מאז שמע אותם בפעם האחרונה. והוא המשיך לשמוע: "ר' יוחנן וריש לקיש הוה קאזלי באורחא..." המילים מחזירות אותו עשר שנים אחורה, על אותם ארבעת שנות השובע בהם למד והתייגע בישיבת וולוז'ין במתיקות והתמדה, "לייבל'ה דער מתמיד קראו לו, היררה בעוגמה ולפתע אפפה את כל כולו החלטה נחושה: אני חוזר לשם! אני מוותר על נשיאות האוניברסיטה, עוזב את פטרבורג וחוזר לוולוז'ין!"

ימין, השני ליד הפתח, בדיוק כמו מכירת מקומות בבית הכנסת בימים הנוראים...

לפתע הגיע עשיר אחד שהיה בור גמור – בקושי ידע לומר בעל פה פסוק ראשון של 'שמע', בכל זאת כשראה מולו את גן עדן מוחשי כל כך, נמס לבו בקרבו. אני רוצה לקנות מקום למרגלות אברהם אבינו! – הכריז בקול רם.

מקום כזה מחירו כבר גדול יותר – אמר הרב – הוא יעלה לך חמשת אלפים דולר, אבל זוהי השקעה משתלמת ששווה כל שקל...

חילופי הדברים הללו עוררו התעניינות מרובה. עשיר אחר בקש לקנות מקום ליד משה רבנו. מקום מיוחד כזה מכר הרב תמורת חמישים אלף דולר טבין ותקילין...

בסופו של דבר נמכרו כל המקומות.

נכדו של הרב, אשר סיפר לי את המעשה, הוסיף בשוליו, כי מן הכסף הזה כלכל סבו את הישיבה למשך שבע שנים!

ידידי חביבי

**נמצאים כבר בשבת הפסקה
ועוסקים בלימוד המצוות והמגילה
מתפללים לסיום המלחמה
ולזכות לראות מפלת השונאים במהרה**

א גיט'ן שבת

ידידכם אוהבכם

ארכה כמה חודשים, ורבי חיים לייב הוגיע את מוחו בניסיון למצוא דרך להפיק ממנה את המירב.

בפקחותו נצנץ במוחו רעיון מעניין. הוא פנה לפני הנסיעה לצייר ידוע בירושלים, ובקש ממנו שיצייר עבורו ציור אדיר ממדים של גן עדן.

איך אוכל לצייר את גן עדן, אם מעודי לא הייתי שם, ואיני יודע כיצד הוא נראה? – התפלא הצייר.

אמר לו הרב: אני אדריך אותך. כאן עליך לצייר את עץ החיים, כאן תצייר גן של הדסים, ובמרכז התמונה צייר לי כיסאות שעליהן תכתוב את שמות שלושת האבות, וסביבם עוד ועוד כיסאות, אשר עליהם חרוטים שמות הנביאים והצדיקים על פי סדר הדורות המובא ברמב"ם. מפעם לפעם תשאיר כיסא ריק – ללא שם.

הצייר עשה כבקשתו, והרב אויערבאך נטל את הציור עמו ונסע.

כשהגיע לבסוף לאמריקה כובד לדבר בשבת בבית הכנסת. הרב נענה לבקשה, וניצל את הפורום הזה כדי לבשר לקהל הקשוב, שהוא עומד לערוך כנס גדול שיעסוק בעניין הקבלה, ובמהלך אותו כינס הוא יחשוף 'סוד גדול' לטובת כל המשתתפים. כל הרוצה לדאוג לנשמתו ולהיטיב לה בזה ובבא – טוב יעשה אם יבוא.

דבריו עשו רושם רב, ובשעה היעודה התמלא בית הכנסת מפה לפה. כשהגיעו כולם מצאו את הציור של גן עדן פרוש לפנייהם על הקיר. נטל הרב אויערבאך בידו מקל ארוך, הצביע על הציור והחל להסבירו: כך נראה גן עדן. פה יושב אברהם אבינו, כאן יצחק וכאן יעקב. זהו מקומו של רבי שמעון בר יוחאי... הוא מנה את שמות הגדולים שהופיעו שם. לבסוף אמר: נותרו כאן כמה עשרות מקומות פנויים. כל מקום כזה אני מוכר תמורת אלף דולר.

במקום השתרר שקט, ואט, אט חלחלה משמעות דבריו אל האנשים. מי לא צריך מקום בגן עדן?! בזה אחר זה הם נגשו אליו. כל אחד הניח על השולחן אלף דולר, ובכובד ראש בחר לו את המקום שלו. זה בקש בצד